

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης Επιχειρήσεων

Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«ΨΗΦΙΑΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»

Διπλωματική Εργασία

«Οι δυσκολίες, οι προκλήσεις και οι προοπτικές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη τριτοβάθμια και μεταδευτεροβάθμια. Μελέτη περίπτωσης φοιτητές – σπουδαστές»

Σπουδάστρια: Αναστασία Ντάντου

Επιβλέπων Καθηγητής: Χρήστος Πιερρακέας

ΠΑΤΡΑ, 2022

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών με τίτλο: Ψηφιακή Καινοτομία και Διοίκηση, της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης Επιχειρήσεων, του Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας κύριο Πιερρακέα Χρήστο για την αδιάκοπη επιστημονική καθοδήγηση, τις πολύτιμες συμβουλές, και το ειλικρινές ενδιαφέρον του καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το σύνολο των διδασκόντων του μεταπτυχιακού προγράμματος για την πολύπλευρη βοήθεια, τον επιστημονικό ζήλο που επέδειξαν, τη διδακτική τους αφοσίωση, την ανθρώπινη προσέγγιση και την υποστήριξή τους, καθώς με ενέπνευσαν και με εξόπλισαν με γνώση και θέληση για ενημέρωση και έρευνα.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω τις βαθύτατες ευχαριστίες στην οικογένεια μου για τη στήριξη και τη δύναμη που μου προσφέρουν ώστε να εκπληρώνω κάθε φορά και έναν νέο στόχο.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει δομηθεί με σκοπό να παρουσιάσει τις δυσκολίες, τις προκλήσεις και τις προοπτικές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη τριτοβάθμια και τη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, με μελέτη περίπτωσης τους φοιτητές τη χρονική περίοδο της πανδημίας κατά την ενεργό τους φοίτηση και χωρίζεται σε θεωρητικό και ερευνητικό μέρος. Η ερευνητική μέθοδος που ακολουθήθηκε είναι η ποσοτική με τη χρήση ερωτηματολογίου, το οποίο αποτελείται από ερωτήσεις κλειστού τύπου. Το ερευνητικό εργαλείο συλλογής δεδομένων στηρίχθηκε στη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία και διανεμήθηκε σε δείγμα 175 φοιτητών και σπουδαστών τριτοβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και πιο συγκεκριμένα το ερευνητικό δείγμα αποτελείται από 121 γυναίκες, οι οποίες αποτελούν το 69,1% των ερωτηθέντων και 54 άντρες, οι οποίοι αποτελούν το 30,9% των ερωτηθέντων. Το ερωτηματολόγιο χωρίστηκε σε τέσσερα μέρη και το αποτελούσαν ερωτήσεις σχετιζόμενες με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, την τεχνολογία που χρησιμοποιείται στο συγκεκριμένο είδος εκπαίδευσης, τον βαθμό ετοιμότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και τη διοικητική υποστήριξη των φοιτητών στην εξ αποστάσεως διδασκαλία.

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να παρουσιάσει την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά την παρούσα χρονική περίοδο της πανδημίας Covid 19 και αποτελείται από έξι τομείς. Στον πρώτο τομέα αποσαφηνίζεται η έννοια της έρευνας, το ερευνητικό εργαλείο που αξιοποιήθηκε και η μέθοδος συλλογής δεδομένων. Επίσης, αναφέρονται τα ερευνητικά ερωτήματα και οι στόχοι της έρευνας. Ο δεύτερος τομέας αφορά στην εξελικτική θεώρηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης βάσει ιστορικής αναδρομής. Ο τρίτος τομέας αναφέρεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση την εποχή της πανδημίας Covid-19 και στην εφαρμογή της επείγουσας εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Ο τέταρτος τομέας περιλαμβάνει τις προκλήσεις και τις προοπτικές, που υπάρχουν με βάση τα δεδομένα και τις εξελίξεις. Στον πέμπτο παρουσιάζονται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και οι έρευνες που μελετήθηκαν. Τέλος, στον έκτο κατά σειρά τομέα γίνεται ανάλυση των αποτελεσμάτων και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Λέξεις κλειδιά: *εξ αποστάσεως εκπαίδευση, πανδημία Covid 19, προκλήσεις, προοπτικές, επιπτώσεις πανδημίας*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες.....	2
Περίληψη.....	3
Εισαγωγή.....	6
Κεφάλαιο 1. Σκοπός και Ερευνητικά ερωτήματα.....	8
1.1 Σκοπός εργασίας.....	8
1.2 Ερευνητικά ερωτήματα.....	8
Κεφάλαιο 2. Εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	10
2.1 Η εξέλιξη από τη συμβατική εκπαίδευση στη διαδικτυακή και εξ αποστάσεως.....	11
2.2 Σχεδιασμός και παιδαγωγική θεώρηση ηλεκτρονικών περιβαλλόντων μάθησης.....	12
2.3 Εκπαιδευτικός σχεδιασμός στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	16
2.4 Τα Είδη της εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης.....	16
2.4.1 Σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	16
2.4.2 Υβριδική και Μεικτή Εκπαίδευση.....	17
2.4.3 Ασύγχρονη εξ αποστάσεως Εκπαίδευση.....	18
2.5 Πλεονεκτήματα εξ αποστάσεως.....	19
2.6 Μειονεκτήματα εξ αποστάσεως.....	21
Κεφάλαιο 3. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εποχή της πανδημίας Covid-19, Emergency Remote Teaching - Επείγουσα εξ Αποστάσεως Διδασκαλία.....	22
3.1 <i>Emergency Remote Teaching</i> -Επείγουσα εξ Αποστάσεως Διδασκαλία.....	24
Κεφάλαιο 4. Προκλήσεις και Προοπτικές Εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Από τη θεωρία στην πράξη... 26	26
4.1 Προκλήσεις και Προοπτικές που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί.....	27
4.2 Προοπτικές: Οι επιπτώσεις της πανδημίας και η αναγκαιότητα ενός πλαισίου μετάβασης.....	29
4.3 Ανθρώπινη / Ψυχολογική / Κοινωνική Διάσταση.....	30
4.4 Οι νέοι ρόλοι στο αναδυόμενο περιβάλλον της ΕΞΑΕ.....	32
4.4.1 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού.....	32
4.4.2 Ο ρόλος του εκπαιδευόμενου.....	33
Κεφάλαιο 5. Η μεθοδολογία της έρευνας.....	35
5.1 Το ερωτηματολόγιο ως εργαλείο της έρευνας.....	35
5.2 Η συλλογή των ερωτηματολογίων.....	36
5.3 Τα αποτελέσματα της έρευνας και το προφίλ του δείγματος.....	36
5.3.1 Μέρος Α. Περιγραφική στατιστική.....	36

5.3.2 Μέρος Β. Στατιστική συμπερασματολογία	47
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	53
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57
ΕΙΚΟΝΑ	63
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	63

Εισαγωγή

Τα τελευταία δύο χρόνια η παγκόσμια κοινότητα και η χώρα μας, έχουν κληθεί να αντιμετωπίσουν μία κατάσταση πρωτόγνωρη. Έναν «εχθρό» που έχει εισβάλει ξαφνικά στις ζωές, τα σπίτια, τη δουλειά και τα εκπαιδευτικά μας ιδρύματα. Η υγειονομική κρίση της πανδημίας έθεσε ως επιτακτική ανάγκη μία ευρύτερη χρήση του διαδικτύου και της εφαρμογής νέων τεχνολογιών. Οι δημόσιες και ιδιωτικές δομές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων της χώρας ήταν από τις πρώτες που έκλεισαν κατά το πρώτο κύμα της πανδημίας την άνοιξη του 2020 για 6 εβδομάδες, με σκοπό την παύση της μετάδοσης του φονικού ιού και με σκοπό τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας, ενώ παράλληλα οργανώθηκε και εφαρμόστηκε η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, καθολικά σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Το Υπουργείο Παιδείας στοχεύοντας στη διατήρηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας για μαθητές, σπουδαστές και φοιτητές στις έκτακτες συνθήκες που βίωνε η χώρα, αξιοποίησε τη δυνατότητα των ψηφιακών μέσων και δεξιοτήτων ολόκληρης της εκπαιδευτικής κοινότητας. Σε ανταπόκριση των εξελίξεων και της αναστολής της δια ζώσης διδασκαλίας σε όλες τις εκπαιδευτικές δομές λόγω της εφαρμογής των μέτρων περιορισμού μετάδοσης της νόσου, ενεργοποίησε ψηφιακά εργαλεία τα οποία συνέβαλλαν καθοριστικά στη μετάδοση της γνώσης και την αποτροπή της παύσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας για εκατομμύρια μαθητές, χωρίς όμως να υποβαθμιστεί η ποιότητα της μαθησιακής εμπειρίας. Τα ψηφιακά αυτά εργαλεία, επέτρεψαν την σχολική εξ αποστάσεως διδασκαλία, την επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών και τέλος, μετέφεραν το σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας από τη φυσική τάξη στο διαδίκτυο.

Διανύοντας τον 21ο αιώνα, η κοινωνία μεταβάλλεται συνεχώς με ταχύτατους ρυθμούς σε όλα τα επίπεδα. Η ελληνική κοινωνία έχοντας πλέον μεταβεί συντριπτικά στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή με συνεχείς και ραγδαίες εξελίξεις σε ένα περιβάλλον τόσο μεταβλητό που απαιτεί την απόκτηση νέων δεξιοτήτων και ικανοτήτων προσαρμογής στις αλλαγές, υπακούει στις όποιες προσαγωγές της "Κοινωνίας της Γνώσης".

Οι Στεργίου, et al., (2015), αναλύουν ένα αναπτυξιακό μοντέλο, του κοινωνικού ιστού του 21ου αιώνα, το οποίο περιλαμβάνει την καλλιέργεια δεξιοτήτων, επιβάλλει τη βαθιά

γνώση των θεμάτων και αντικειμένων απασχόλησης, ενώ στον τομέα της εκπαίδευσης απαιτεί συστηματική και προσεκτική προσέγγιση στις πληροφορίες (διαδίκτυο), ερμηνεία και επεξεργασία των διδακτικών μοντέλων που στοχεύουν την προσαρμογή των πολιτών στη νέα πραγματικότητα.

Οι Παράσχου et al., (2015), στην έρευνα τους αναφέρονται στο γεγονός ότι οι μαθητές/φοιτητές βιώνουν την κοινωνία ως εξωτερικό πλαίσιο, ενώ παράλληλα, αντιλαμβάνονται ότι πρέπει να ενταχθούν σε αυτή μέσα από την ατομική τους εξέλιξη. Εκτός αυτού, έρχονται αντιμέτωποι με καταστάσεις ματαίωσης και απογοήτευσης, καθώς οι επιδόσεις τους αξιολογούνται από άλλους φορείς και γίνονται σημείο αναφοράς για το κοινωνικό φίλτράρισμα και την εξέλιξή τους. Επίσης, μαθαίνουν να διατηρούν στη μνήμη τους ό,τι είναι χρήσιμο για την αναπτυξιακή τους κοινωνική ένταξη και να «ξεχνούν» ότι δεν είναι άμεσα χρήσιμο.

Σύμφωνα με τον Hargreaves (2000), ο εκπαιδευτικός στη σύγχρονη εποχή, καλείται να διαδραματίσει έναν πολυδιάστατο και απαιτητικό ρόλο, αρκετά διαφοροποιημένο από το παρελθόν. Ο ρόλος του γίνεται πολυσύνθετος και απαιτητικός αναφορικά με την επαγγελματική και επιστημονική του κατάρτιση και πρέπει να διακρίνεται για την προσαρμοστικότητα και την ευελιξία του, καθώς αποτελεί μοχλό κοινωνικής, μορφωτικής και πολιτισμικής ανάπτυξης μιας χώρας και κύριο πυλώνα μετάδοσης γνώσεων.

Ο Σοφός (2015), αναλύει τη διάδοση και η ευρεία χρήση του Η/Υ και του διαδικτύου στην εκπαίδευση θέτει νέα δεδομένα και επηρεάζει την ίδια, ως κοινωνικό υποσύστημα, άμεσα. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι εκπαιδευτικοί είτε εντάσσουν υπάρχοντα εκπαιδευτικά λογισμικά είτε διαμορφώνουν οι ίδιοι ηλεκτρονικά περιβάλλοντα στη βάση υπηρεσιών του Web 2.0 (π.χ. ιστολόγια και εκπαιδευτικές ιστοσελίδες), διευρύνοντας τη διδασκαλία τους με την ηλεκτρονική μάθηση.

Κεφάλαιο 1. Σκοπός και Ερευνητικά ερωτήματα

1.1 Σκοπός εργασίας

Ο σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι συνδυαστικός και αποσκοπεί στη μελέτη της εφαρμογής της εξ αποστάσεως διδασκαλίας, δίνοντας έμφαση στην τριτοβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση και στο κατά πόσο αξιοποιήθηκε και λειτούργησε με αποδοτικό τρόπο κατά τη χρονική περίοδο της πανδημίας, τις προκλήσεις και τις προοπτικές της με μελέτη περίπτωσης τους φοιτητές-σπουδαστές. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ο εκσυγχρονισμός και η εκπαιδευτική επανάσταση που δόθηκε από την ερευνητική κοινότητα στον εκπαιδευτικό τομέα.

Η μελέτη είχε ως στόχο την εμβάθυνση στην υπάρχουσα κατάσταση, το εύρος διάδοσης των εργαλείων της εξΑΕ και τη διερεύνηση των μεθόδων διδασκαλίας που κατά κύριο λόγο ακολουθούνται για τη συλλογή χρήσιμων συμπερασμάτων.

1.2 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας, στα οποία θα αποπειραθούμε να απαντήσουμε είναι τα κάτωθι:

- 1) Ποιος είναι ο βαθμός αποτελεσματικότητας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα ιδρύματα;
- 2) Ήταν πράγματι έτοιμη η εκπαιδευτική κοινότητα να ανταποκριθεί στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;
- 3) Υπάρχει προοπτική να εφαρμοσθεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και μετά το πέρας της πανδημίας;
- 4) Τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία τίθενται και μέσα από αυτά εξελίσσεται η εργασία είναι τα παρακάτω:
 - Η μέθοδος της εξ αποστάσεως διδασκαλίας είναι ικανή να αντικαταστήσει την παραδοσιακή διδασκαλία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση;
 - Με ποιο τρόπο μπορεί να αξιοποιηθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η μέθοδος της εξ αποστάσεως διδασκαλίας;

- Μπορούν οι διοικητικές υπηρεσίες να ανταποκριθούν στην εξ αποστάσεως διδασκαλία στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αποκλειστικά με ηλεκτρονικές πλατφόρμες;
- Στην πορεία, κατά την διάρκεια της έρευνας, λόγω της εμφάνισης του Covid-19 και την κήρυξη του πλανήτη σε κατάσταση πανδημίας προέκυψε ακόμη ένα ερώτημα: Πώς επηρέασε ο Covid-19 την απόδοση της εξ αποστάσεως διδασκαλίας σε επίπεδο ανώτατης εκπαίδευσης;

Κεφάλαιο 2. Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Ιστορική αναδρομή

Ιστορικά, υπήρξαν δύο βασικές κατηγορίες ηλεκτρονικής διδασκαλίας: η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και η υποβοηθούμενη μέσω υπολογιστή διδασκαλία (υπολογιστική μάθηση και κατάρτιση).

Η εξ αποστάσεως διδασκαλία, χρησιμοποιεί τεχνολογίες πληροφοριών για την παροχή διδασκαλίας σε εκπαιδευόμενους που βρίσκονται σε απομακρυσμένες τοποθεσίες από έναν κεντρικό χώρο. Η υποβοηθούμενη, χρησιμοποιεί υπολογιστές για να βοηθήσει στην παροχή αυτόνομων πακέτων πολυμέσων για μάθηση και διδασκαλία. Η μάθηση με πολυμέσα χρησιμοποιεί δύο ή περισσότερα μέσα όπως το κείμενο, τα γραφικά, τα κινούμενα σχέδια, τον ήχο ή βίντεο, για την παραγωγή διδακτικού περιεχομένου που σχετίζεται με τα ενδιαφέροντα των φοιτητών, οι οποίοι έχουν πρόσβαση μέσω υπολογιστή.

Τα τελευταία χρόνια προάγεται η συνδυασμένη μάθηση η οποία αποτελεί κάτι καινούργιο για την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών. Ουσιαστικά η συνδυασμένη μάθηση είναι ο συνδυασμός της ηλεκτρονικής μάθησης με την παραδοσιακή κατάρτιση υπό την καθοδήγηση εκπαιδευτών, λόγω χάρη μια διάλεξη όπου συμπληρώνεται από ένα ηλεκτρονικό φροντιστήριο. Η σχολή, οι διαχειριστές και οι εκπαιδευόμενοι διαπιστώνουν ότι η ηλεκτρονική μάθηση με τη χρήση πολυμέσων ενισχύει τόσο τη διδασκαλία όσο και τη μάθηση.

Τα παραπάνω πλεονεκτήματα μπορούν να βοηθήσουν στην παράδοση των μαθημάτων προσφέροντας αυξημένη προσβασιμότητα στις πληροφορίες, ευκολία στην ενημέρωση του περιεχομένου, εξατομικευμένη διδασκαλία, ευκολία διανομής, τυποποίηση περιεχομένου και λογοδοσία.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μια πρωτόγνωρη, για τους περισσότερους εκπαιδευτικούς, εμπειρία, η οποία προκειμένου να εφαρμοστεί σωστά και αποτελεσματικά προϋποθέτει εφαρμογή -με τις απαραίτητες προσαρμογές- της σχετικής μεθοδολογίας. Αποτελεί μια ολοκληρωμένη μεθοδολογία εκπαίδευσης και δεν είναι απλά η χρήση κάποιας συγκεκριμένης τεχνολογίας ή μέσου. Στόχος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι να

δημιουργήσει ο/η εκπαιδευτικός όλες εκείνες τις προϋποθέσεις ώστε να επιτευχθεί η εξ αποστάσεως επικοινωνία με τον/την εκπαιδευόμενο/η, εφαρμόζοντας προσαρμοσμένες διδακτικές πρακτικές της συμβατικής διδασκαλίας και αξιοποιώντας τις δυνατότητες που παρέχουν τα περιβάλλοντα εκπαίδευσης από απόσταση, όπως αναφέρουν οι Λιοναράκης & Μανούσου (2020) και οι Μανούσου et al (2020).

Η διδασκαλία, σύμφωνα με την εξελικτική θεώρηση που έχει διατυπωθεί από τη Scheunpflug (2001), αποτελεί πολιτισμική επινόηση, βάσει της οποίας ένα άτομο συνδέει την ατομική του ανάπτυξη με τα πολιτισμικά αγαθά και τους αξιακούς προσανατολισμούς μιας κοινωνίας. Η δυνατότητα διασύνδεσης μεταξύ ατόμου και κοινωνίας που παρέχει η διδασκαλία, επιτρέπει την προετοιμασία του ατόμου που αναπτύσσεται με προσανατολισμό το μέλλον. Η διδασκαλία παρέχει την ευκαιρία στο άτομο να προετοιμαστεί για τη μελλοντική κοινωνική ένταξή του και να κατανοήσει τους μηχανισμούς ένταξής του.

Η σημασία που έχει ο σωστός σχεδιασμός ηλεκτρονικών περιβαλλόντων μάθησης για την επίτευξη εκπαιδευτικών στοχοθεσιών (learning outcomes), θέτει εύλογα το ζήτημα της διάστασης στην οποία θα πρέπει να εστιάζει ο «Instructional designer» (Εκπαιδευτικός σχεδιαστής) την αντίληψή του, προκειμένου να δημιουργήσει ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον μάθησης. Το ερώτημα αυτό προτάσσει την παιδαγωγική και διδακτική θεώρηση, έναντι των πληροφορικών και τεχνολογικών δυνατοτήτων (Σοφός, 2015).

2.1 Η εξέλιξη από τη συμβατική εκπαίδευση στη διαδικτυακή και εξ αποστάσεως

Ο Durkheim (1956) θέτει ως βάση το δεδομένο ότι η πρωταρχική λειτουργία της εκπαίδευσης δεν είναι να αναπτύξει τις ικανότητες και τις δυνατότητες των ατόμων για δικό τους όφελος, αλλά να αναπτύξει εκείνες τις ικανότητες και τις δεξιότητες που χρειάζεται η κοινωνία.

Ο Scheunpflug (2001) αναφέρει ότι η συστηματική διαχρονική εξέταση της εκπαίδευσης φανερώνει ότι η διδασκαλία δεν ήταν πάντα διαμορφωμένη με τον τρόπο που την αντιλαμβανόμαστε εμείς σήμερα. Σε κοινωνίες με απλή δόμηση, π.χ. κυνηγών και συλλεκτών, στις οποίες τα μέλη τους είχαν σχετικά ίδια δικαιώματα και η διαφοροποίηση της εργασίας ήταν πολύ περιορισμένη, η μετάδοση της κοινωνικής γνώσης γινόταν άμεσα στη

βάση της επίδειξης και της αφήγησης (διαδικασίες που αποτελούν ακόμα και σήμερα τη βάση κάθε οργανωμένης διδασκαλίας). Η διδασκαλία ως οργανωμένη εκπαίδευση ταυτιζόταν με διαδικασίες κοινωνικοποίησης στη βάση της μίμησης και της επανάληψης και, ως εκ τούτου, έχουμε μοντέλα λειτουργικής αγωγής.

Οι Αλιβίζος, κ.α. (2015) αναφέρονται σε κοινωνίες στις οποίες δεν υπήρχε θεσμοθετημένη διδασκαλία, ενώ η κοινωνική αναπαραγωγή της γνώσης στηριζόταν σε μηχανισμούς ελέγχου, π.χ. ταμπού και τελετουργίες.

Η κοινωνική γνώση μεταδίδεται στη βάση δευτερογενών (έντυπο υλικό) και τριτογενών μέσων (ραδιόφωνο, τηλεόραση κ.ά.) με βάση τους Σοφός & Kron (2010), ενώ η διδασκαλία οργανώνεται θεσμικά και διαφοροποιείται σε περισσότερα επίπεδα (π.χ. ηλικιακές τάξεις, γνωστικά αντικείμενα, τύποι σχολείων). Η εκπαίδευση στηρίζεται σε θεωρίες σκόπιμης αγωγής και επιστημονικά μοντέλα αγωγής κατά τον Kron (2012).

Οι κεντρικές λειτουργίες που έχει η διδασκαλία στα σχολεία, κατά τον Fend (1980), επικεντρώνεται συγκεκριμένα:

- στην πιστοποίηση των προσόντων,
- στην επιλογή των μαθητών για κοινωνικές θέσεις ανάλογα με την απόδοσή τους,
- στη λειτουργία της ενσωμάτωσης, δηλαδή στη μετάδοση αξιών και κανόνων της κοινωνίας.

2.2 Σχεδιασμός και παιδαγωγική θεώρηση ηλεκτρονικών περιβαλλόντων μάθησης

Οι Σοφός κ. ά., (2015) αναλύει τους παράγοντες που καθορίζουν το είδος της σχέσης μεταξύ διδάσκοντα και διδασκόμενου

- ο τρόπος οργάνωσης της κοινωνίας
- η σχέση που αναπτύσσεται (δυναμική σχέση, διδακτικό τρίγωνο ή τετράγωνο)
- η εγκαθίδρυση νέων μέσων και τεχνολογικών τεχνουργημάτων
- η απόσταση
- η απορρέουσα αντίληψη για τον τρόπο αξιοποίησης των μέσων και των τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Οι Queen & Lewis (2011) μέσα από την έρευνά τους κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά προγράμματα σπουδών φαίνεται να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των μαθητών, αφού μόνο στις ΗΠΑ τη σχολική χρονιά 2009-10, υπήρξαν 1.816.400 εγγραφές σε μαθήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, όπου το 83% αφορούσαν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το 63% αυτών των εκπαιδευτικών οργανισμών χρησιμοποιούσαν το διαδίκτυο και ασύγχρονα μέσα τεχνολογίας, για την κάλυψη των διδακτικών τους απαιτήσεων. Η τάση είναι σαφώς αυξητική με βάση τους Setzer & Lewis (2005). Η σημαντικότητα των μέσων και των νέων τεχνολογιών δεν τεκμαίρεται από μόνη της, αλλά θα πρέπει να θεωρηθεί υπό το πρίσμα της παιδαγωγικής θεώρησης. Για τον λόγο αυτό θα επιχειρηθεί μια σύντομη αναλυτική σκιαγράφηση που σχετίζεται άμεσα με τη διδασκαλία αναφέρει ο Σοφός (2015).

Κάθε νέα τεχνολογία:

- 1) Προεκτείνει και διευρύνει τις λειτουργίες των παλαιότερων (στην περίπτωση του Η/Υ και του διαδικτύου ο χρήστης μπορεί να κάνει μια σειρά από εργασίες που δεν μπορούσε να κάνει με την απλή γραφομηχανή, καθώς επίσης και να επικοινωνεί με διαφορετικούς τρόπους σε σχέση με την τηλεφωνία),
- 2) Καθιστά τα υφιστάμενα μέσα «παλαιά», καθώς η χρήση τους περιορίζεται σε πολύ συγκεκριμένες εργασίες και τα ίδια εξετάζονται υπό το πρίσμα της ιστορικής τους αξίας,
- 3) Επικαιροποιεί εφαρμογές, καθώς ανακτά λειτουργίες που είτε δεν γίνονταν καθόλου είτε πραγματοποιούνταν με ιδιαίτερες δυσκολίες, π.χ. σήμερα με τον Η/Υ
- 4) Κάθε χρήστης μπορεί, χωρίς να έχει εξασκηθεί στο τυφλό σύστημα δακτυλογράφησης, να γράφει ψηφιακά και να διορθώνει με ευκολία λάθη, και βέβαια όχι μόνο για επαγγελματικό σκοπό, αλλά γενικότερα για προσωπικές ή άλλες επικοινωνιακές προθέσεις και
- 5) Θέτει το υφιστάμενο σύστημα και την οργάνωση των κοινωνικών υποσυστημάτων σε «κρίσεις», οι οποίες πρέπει να λυθούν μέσα από την αναδιοργάνωση ή τουλάχιστον τη μερική διαφοροποίηση των δομών, των αξιακών προσανατολισμών και της εκπαιδευτικής στοχοθεσίας, π.χ. Ψηφιακός Γραμματισμός.

Η προσέγγιση του περιβάλλοντος μάθησης καθιστά σαφές ότι οι διαστάσεις των «ηλεκτρονικών μέσων»:

- το εκπαιδευτικό περιεχόμενο
 - η τεχνολογία μεταφοράς,
- δεν προσεγγίζονται ως ταυτόσημες.

Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε τεχνοκρατικές και τεχνολογικές προσεγγίσεις της διδασκαλίας, γιατί στην εκπαιδευτική διαδικασία προέχει το περιεχόμενο και η μορφή, π.χ. ένα κείμενο ή ένα σκίτσο μπορεί να περιέχεται σε έντυπο μέσο ή σε ηλεκτρονικό μέσο μεταφοράς, κατά τους Sofos & Kron (2010).

Αυτή η θέση έχει επιπτώσεις και στην εκπαίδευση. Συχνά οι εκπαιδευτικοί που διαμορφώνουν περιβάλλοντα εργασίας εστιάζουν την προσοχή τους σε παρατηρήσιμα χαρακτηριστικά.

Τέτοια χαρακτηριστικά είναι:

- μορφή με την οποία παρουσιάζεται το περιεχόμενο,
- το είδος και ο βαθμός αλληλεπίδρασης που επιτρέπει το ηλεκτρονικό περιβάλλον,
- ο τρόπος εργασίας και το αποτέλεσμα της μαθησιακής διαδικασίας.

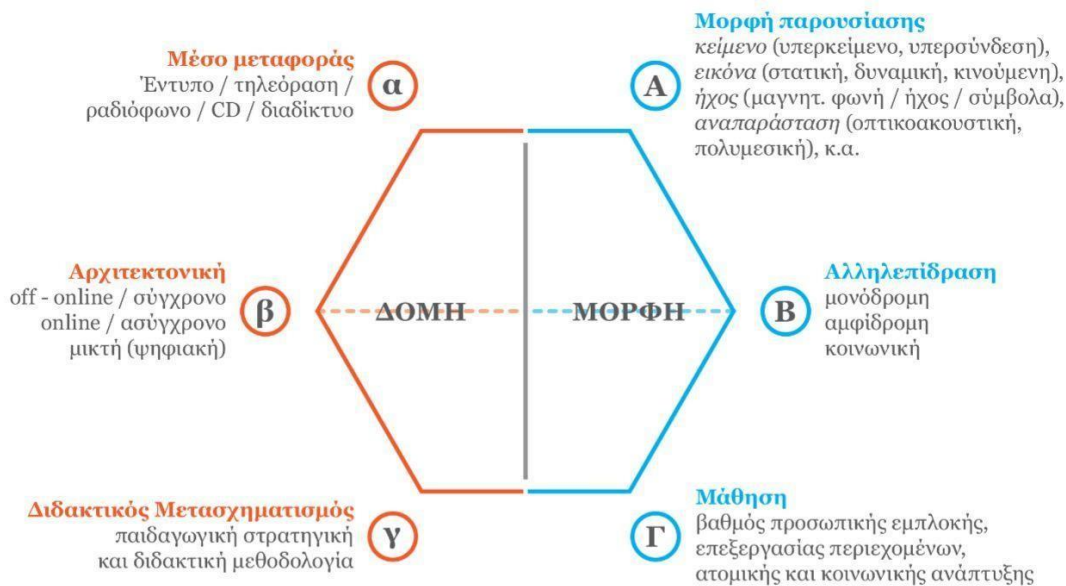
Αντίστοιχα, μη εμφανή στοιχεία, που διέπουν ένα ηλεκτρονικό μαθησιακό περιβάλλον δεν γίνονται άμεσα αντιληπτά.

Τέτοια στοιχεία είναι:

- I. το είδος του μέσου μεταφοράς των πληροφοριών,
- II. η αρχιτεκτονική του δομή και
- III. η διαδικασία του διδακτικού μετασχηματισμού.

Εντούτοις, τα στοιχεία αλληλοσχετίζονται μεταξύ τους και είναι σκόπιμο να θεωρούνται ολιστικά.

Η παρακάτω εικόνα απεικονίζει το σχήμα ενός εξάγωνου, τις δύο αυτές διαστάσεις με τα χαρακτηριστικά τους. Το εξάγωνο αυτό μπορεί να αξιοποιηθεί από κάθε εκπαιδευτικό-σχεδιαστή ηλεκτρονικών περιβαλλόντων, προκειμένου να αναλύσει ή και να προσανατολίσει τις ενέργειές του.

Σχήμα 1. Εξάγωνο ανάλυσης για τη δημιουργία ηλεκτρονικών μαθησιακών περιβαλλόντων

Πηγή: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fejournals.epublishing.ekt.gr%2Findex.php%2Fopenjournal%2Farticle%2Fdownload%2F9817%2F9939&psig=AOvYaw3nwhijU-z-tYakzf8qUZp&ust=1645033605652000&source=images&cd=vfe&ved=2ahUKEwibzfuoyL2AhVFNUwKHe2DDcYOr4kDegOJARBs>

Κάθε είδος Μέσου (α) συνθέτει έναν διαφορετικό συνδυασμό χαρακτηριστικών, βάσει της συγκεκριμένης υποδομής που το διέπει και διαμεσολαβεί παρουσιάζοντας το περιεχόμενο σε διαφορετικές μορφές (Α) το οποίο προφανώς δεν μπορεί να ταυτιστεί με την έννοια της γνώσης.

Σημαντική είναι η αρχιτεκτονική (β) (Tulodziecki, Herzig, 2002) και οι δυνατότητες του Μέσου που προκύπτουν από αυτήν, καθώς επιτρέπει διαφορετικές μορφές αλληλεπίδρασης (Β) με το υλικό περιβάλλον και μιντιακά διαμεσολαβούμενες διαδράσεις εσωτερικές (υποκειμενικές), π.χ. σε περίπτωση μονόδρομης ή αμφίδρομης αλληλεπίδρασης με το ηλεκτρονικό περιβάλλον και εξωτερικές (δυποκειμενικές), π.χ. σε περίπτωση διάδρασης μέσα από αμφίδρομη επικοινωνία ή από κοινωνικά δίκτυα.

Η ποιότητα του διδακτικού μετασχηματισμού (γ) που καταλήγει στην εκπόνηση ενός εκπαιδευτικού σεναρίου, ανάλογα με το μοντέλο και την προσέγγιση σχεδιασμού είναι βασικότερη από την τεχνολογία μεταφοράς. Η μάθηση (Γ) αποτελεί την κύρια διάσταση ενός ηλεκτρονικού περιβάλλοντος.

Με βάση τα παραπάνω, η αλληλεπίδραση με Μέσα πρέπει να εμπεριέχει στοιχεία που βοηθούν τους μαθητές στην ερμηνεία του περιεχομένου και που καθιστούν δυνατή την

ενεργή αντιπαράθεση με αυτά, έτσι ώστε να μπορούν να δουλεύουν πάνω στα περιεχόμενα και να αναπτύσσονται οι γνωστικές τους δομές.

2.3 Εκπαιδευτικός σχεδιασμός στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Σύμφωνα με τον Keegan (1988), οι βασικές αρχές της εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης είναι η αυτονομία και η αλληλεπίδραση, με βάση τη Θεωρία των αυτόνομων και ανεξάρτητων σπουδών και τη Θεωρία της Διάδρασης και της Επικοινωνίας (Holmberg, 1988).

Αυτονομία υπάρχει στο βαθμό που ο/η εκπαιδευόμενος αποφασίζει για το πότε, με ποιο τρόπο και από ποιο χώρο θα μελετήσει, θα επεξεργαστεί το υλικό ή θα προχωρήσει σε δραστηριότητες. Στην ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο βαθμός αυτονομίας είναι μεγαλύτερος.

Η Αλληλεπίδραση εκδηλώνεται σε τρία βασικά επίπεδα:

- ανάμεσα σε εκπαιδευόμενο και εκπαιδευτικό
- ανάμεσα εκπαιδευομένων
- εκπαιδευομένων και εκπαιδευτικού υλικού, σχέση η οποία φαίνεται να καταλαμβάνει κυρίαρχη θέση στην εξ αποστάσεως Εκπαίδευση και υποστηρίζεται από τον εκπαιδευτικό.

Η σύγχρονη και ασύγχρονη εκπαίδευση μπορεί να υποστηρίξει το έργο των εκπαιδευτικών και σε καμία περίπτωση δεν τους αντικαθιστά (Σοφός, 2015).

2.4 Τα Είδη της εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης

2.4.1 Σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Σύγχρονη εκπαίδευση (synchronous learning) είναι το κάθε εργαλείο μάθησης που λαμβάνει χώρα σε πραγματικό χρόνο, όπως η τηλεδιάσκεψη ή η ανταλλαγή άμεσων μηνυμάτων που επιτρέπει στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς την άμεση επικοινωνία. Κατά τη διάρκεια της σύγχρονης διδασκαλίας οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να αλληλοεπιδράσουν με άλλους μαθητές και εκπαιδευτές κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Η σύγχρονη εκπαίδευση είναι δασκαλοκεντρική και περιλαμβάνει την ανταλλαγή ιδεών και πληροφοριών με έναν ή περισσότερους συμμετέχοντες κατά τη διάρκεια της ίδιας χρονικής περιόδου. Μία “face to face” συζήτηση είναι ένα παράδειγμα των σύγχρονων επικοινωνιακών εργαλείων μάθησης.

ωνιών. Σε περιβάλλοντα e-learning, τα παραδείγματα της σύγχρονης επικοινωνίας περιλαμβάνουν σε πραγματικό χρόνο αμφίδρομη επικοινωνία εκπαιδευτή – εκπαιδευόμενου, συνομιλίες μέσω Skype, chatrooms ή εικονικές τάξεις, όπου όσοι βρίσκονται online δουλεύουν συνεργατικά ταυτόχρονα.

Υπηρεσίες της σύγχρονης εκπαίδευσης:

- Υπηρεσία γραπτών μηνυμάτων (chat): Προσφέρει ικανοποιητική άμεση επικοινωνία από απόσταση μεταξύ των μελών της μαθησιακής κοινότητας, αλλά αν δεν παρέχει και δυνατότητες audio/video ταυτόχρονα, είναι αργή και κουραστική (απαιτεί συνεχή ταχύτατη πληκτρολόγηση).
- Τηλεδιάσκεψη (teleconference, audio/video): Χρησιμοποιείται ως εικονική αίθουσα διδασκαλίας (virtual classroom). Η αξιοποίησή της μεταφέρει όλα τα πλεονεκτήματα της ζωντανής συνεργατικής διαδραστικής μάθησης της αίθουσας διδασκαλίας σε απόσταση, καταργώντας τα χωροταξικά προβλήματα και όρια. Απαιτεί ισχυρή τεχνολογική υποστήριξη και εξοπλισμό για μικρό πλήθος συμμετεχόντων, ή ειδικά εξοπλισμένες και διαμορφωμένες αίθουσες για μεγάλο πλήθος συμμετεχόντων. Επίσης, απαιτεί αυξημένες γνώσεις και εξοικείωση από τους εκπαιδευτές. Ένα από τα οφέλη της σύγχρονης μάθησης είναι ότι δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να αποφύγουν αισθήματα απομόνωσης, δεδομένου ότι είναι σε επικοινωνία με τους άλλους σε όλη τη διαδικασία της μάθησης. Ωστόσο, δεν είναι τόσο ευέλικτη από την άποψη του χρόνου, καθώς η online διδασκαλία πραγματοποιείται σε έναν καθορισμένο χρόνο και ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να είναι σε θέση να την παρακολουθήσει (Σοφός, 2015).

2.4.2 Υβριδική και Μεικτή Εκπαίδευση

Υβριδική Εκπαίδευση

Ο όρος «Υβριδική Εκπαίδευση» (Hybrid Learning) αναφέρεται σε μορφές εκπαίδευσης που συνδυάζουν δραστηριότητες που διεξάγονται στους παραδοσιακούς χώρους εκπαίδευσης (αίθουσα/εργαστήριο) με εκπαιδευτικές δραστηριότητες που προσφέρονται από απόσταση (σύγχρονα ή ασύγχρονα με τη χρήση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου με

στόχο τη βέλτιστη εκμετάλλευση των θετικών στοιχείων και των δύο προσεγγίσεων, κατά τους Αντώνογλου, Χαριστός, Σιγάλας (2011).

Κατά τους Κομνηνός Χ. και Κούριας Ζ. (2019), η υβριδική εκπαίδευση αφορά στην προσπάθεια των Ανώτερων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων να απαντήσουν στις αλλαγές που επάγονται στο πλαίσιο της κοινωνίας της πληροφορίας, να ανταποκριθούν στις ανάγκες ενός μεγαλύτερου και ποικιλόμορφου τμήματος του πληθυσμού, να φροντίσουν για αναδυόμενα μοντέλα αξιοποίησης της τεχνολογίας στα προγράμματα σπουδών τους. Τα Πανεπιστήμια υποδέχονται σήμερα φοιτητές της «Γενιάς του Διαδικτύου» (Net Generation), δηλαδή φοιτητές με ευχέρεια στη χρήση νέων τεχνολογιών που επιζητούν διαδικασίες μάθησης όπου θα έχουν ενεργή συμμετοχή. Έτσι, οι ρόλοι διδάσκοντα – διδασκόμενου αλλάζουν, οι φοιτητές αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη μάθηση, ενώ οι διδάσκοντες έχουν συμβουλευτικό και καθοδηγητικό ρόλο.

Μεικτή Εκπαίδευση

Ο όρος «Μεικτή Εκπαίδευση» (Blended Learning) αναφέρεται σε ένα σύστημα εκπαιδευτικό που είναι συνδυασμός διαφορετικών τρόπων παράδοσης των μαθημάτων, όπως λογισμικό συνεργασίας (collaboration Software), αναρτημένα μαθήματα στον ιστό (Web), πρακτικές διαχείρισης της γνώσης (knowledge management practices) οι οποίες συνιστούν διαστάσεις της Μικτής Μάθησης ανάλογες με τα διάφορα μοντέλα εφαρμογής της. Η Μικτή Μάθηση συνίσταται στη μίξη τυπικών, άτυπων, ανοικτών και εξ αποστάσεως μορφών εκπαίδευσης, σύγχρονης και ασύγχρονης μάθησης και επικοινωνίας, πρόσωπο με πρόσωπο διδακτικών πρακτικών, ποικίλων τρόπων διδασκαλίας, εκπαιδευτικών υλικών και εφαρμογών εκπαιδευτικής τεχνολογίας. Πρόκειται δηλαδή για ένα υβριδικό μοντέλο τηλεεκπαίδευσης το οποίο "παντρεύει" την παραδοσιακή μετωπική (F2F) εκπαίδευση, με εκείνη που βασίζεται σε υπηρεσίες μέσω διαδικτύου. (Singh, 2003)

2.4.3 Ασύγχρονη εξ αποστάσεως Εκπαίδευση

Ασύγχρονη είναι το είδος εκπαίδευσης (asynchronous learning) κατά το οποίο η διαδικασία γίνεται κάνοντας χρήση του web, του email και των μηνυμάτων, όχι όμως σε πραγματικό χρόνο. Είναι μαθητοκεντρική, ακολουθεί το ρυθμό του εκπαιδευόμενου και επι-

τρέπει στους συμμετέχοντες να συμμετάσχουν στην ανταλλαγή ιδεών ή πληροφοριών χωρίς την εξάρτηση της ταυτόχρονης συμμετοχής των λοιπών συμμετεχόντων (Ζυγούρης & Παπαδοπούλου, 2021).

Υπηρεσίες Ασύγχρονης εκπαίδευσης:

- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail): Χρησιμοποιείται για την επικοινωνία από απόσταση μεταξύ των μελών της μαθησιακής κοινότητας. Ενισχύει την αίσθηση της κοινότητας, μεταφέρει μηνύματα, προτάσεις, ανακοινώσεις και η αξιοποίησή του είναι σημαντικό ό-πως σχετικές μελέτες αναφέρουν (Fanning, 2004. Hassini 2006. Steinhaus, 2006) για την ευελιξία και την επέκταση των χρονικών ορίων επικοινωνίας που προσφέρει ανάμεσα σε εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους.

- Ομάδες συζήτησης (discussion groups – fora): Χρησιμοποιείται για την υποστήριξη διαδικασιών συνεργατικής μάθησης από απόσταση. Σχετικές μελέτες (Turvey, 2003. Riley, 2004. Fanning, 2004. Cuthell, 2005. Hassini, 2006) αναγνωρίζουν την αξιοποίηση της υπηρεσίας για την επαφή και επικοινωνία μεγάλου αριθμού μελών της μαθησιακής κοινότητας, την καλύτερη προετοιμασία των εργασιών τους και τη μεγαλύτερη και σε βάθος κατανόηση του μαθησιακού υλικού. Μέσω της ασύγχρονης εκπαίδευσης ένας μαθητής είναι σε θέση να ακολουθήσει το πρόγραμμα σπουδών με το δικό του ρυθμό, χωρίς να χρειάζεται να ανησυχεί για προκαθορισμένες ημερομηνίες. Αυτό μπορεί να είναι μία τέ-λεια επιλογή για αυτούς που θέλουν να ερευνήσουν μόνοι τους το θέμα – μάθημα που τους ενδιαφέρει.

Επίσης, η ασύγχρονη εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα επωφελής για τους φοιτητές που έχουν προβλήματα υγείας ή που έχουν πολλές υποχρεώσεις. Ωστόσο, εκείνοι που δεν προτιμούν την προσωπική έρευνα για την εκμάθησή τους, μπορεί να διαπιστώσουν ότι δε λαμβάνουν σημαντικό όφελος από την ασύγχρονη εκπαίδευση και να οδηγηθούν σε αισθήματα απομόνωσης, λόγω της έλλειψης πραγματικού εκπαιδευτικού και διαδραστικού περιβάλλο-ντος (Μποτονάκη, Δημητριάδης, 2016).

2.5 Πλεονεκτήματα εξ αποστάσεως

Σε μια σύγχρονη κοινωνία η χρήση νέων τεχνολογιών και η αποτελεσματική διαχείριση ενός συνεχώς αυξανόμενου όγκου πληροφοριών επιτάσσει τη διαμόρφωση πληροφορια-

κών συστημάτων και δικτύων για την εξυπηρέτηση των αναγκών των πολιτών. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί σήμερα μια μορφή εκπαιδευτικής πρακτικής που χρησιμοποιείται ευρέως είτε ως κύρια μέθοδος υλοποίησης εκπαιδευτικών δράσεων, είτε συμπληρωματικά με την αντίστοιχη μέθοδο διαζώσης και συγκροτεί ένα δυναμικό πυλώνα που αναπτύσσεται σε όλο το φάσμα της εκπαίδευσης. Η ενσωμάτωση μέσων και εφαρμογών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών έχει ενισχύσει τον ρόλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, αποδίδοντας της ευελιξία και διευρυνμένο πεδίο εφαρμογής. Σε αυτό το πλαίσιο η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (δικτυοκεντρική), ή όπως μπορεί να αναφέρεται εναλλακτικά ως τηλεεκπαίδευση, αποκτά το σύγχρονο περιεχόμενο που συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία του διαδικτύου και την ύπαρξη της εικονικής πραγματικότητας που αυτό διαμορφώνει. Μάλιστα μπορεί κανείς να αναγνωρίσει στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση κάποια ουσιαστικά πλεονεκτήματα, σε σχέση τη συμβατική και μέχρι τώρα επικρατούσα εκπαίδευση διαζώσης (Κουρτέσης, 2021). Τέτοια πλεονεκτήματα αναφέρονται κυρίως στην ευκολία πρόσβασης σε αυτή και την ευελιξία χρήσης χρόνου που σχετίζονται με την εξάλειψη της ανάγκης για μετακίνηση και φυσικής παρουσίας σε ένα συγκεκριμένο χώρο κατά τη διαδικασία της εκπαίδευσης. Η τηλεεκπαίδευση διαμορφώνει ένα άυλο περιβάλλον εκπαίδευσης το οποίο επιτρέπει την άρση περιορισμών που σχετίζονται με το χρόνο και το χώρο υλοποίησής της (Κουρτέσης, 2021).

Η τεχνολογική εξέλιξη και η χρήση πολυμέσων διευρύνει τα όρια και τις τεχνικές στην εκπαιδευτική και επιμορφωτική διαδικασία. Επιτρέπει την ανάπτυξη ενός συνεργατικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, διαμορφώνοντας συνθήκες αλληλεπίδρασης και ανατροφοδότησης μεταξύ των εμπλεκόμενων σε αυτά. Επισημαίνεται ότι στη δικτυοκεντρική εκπαίδευση ο ρόλος του εκπαιδευτή είναι καθοριστικός για την επιτυχή διεξαγωγή της. Διευρύνονται οι δυνατότητές του για την εισαγωγή στη διαδικασία διαφορετικών και καινοτόμων επιμορφωτικών τεχνικών ενώ το εκπαιδευτικό υλικό και γενικά οι παραπομπές που χρησιμοποιούνται μπορούν να εμπλουτιστούν και να επικαιροποιηθούν με μεγαλύτερη ευκολία. Οι εκπαιδευόμενοι από την άλλη, σε ένα περιβάλλον τηλεεκπαίδευσης, αυξάνουν την αυτονομία που διαθέτουν στη διαδικασία έχοντας περισσότερες ευκαιρίες να εξειδικεύσουν τις επιλογές τους ως προς το περιεχόμενο και τη διαχείριση του χρόνου για την ολοκλήρωση των απαιτούμενων ενεργειών. Ωστόσο, δεν αποτελεί η δικτυοκεντρική μέθοδος την ενδεδειγμένη εκπαιδευτική προσέγγιση για όλες τις περιπτώσεις και περιβάλλοντα (Κουρτέσης, 2021).

2.6 Μειονεκτήματα εξ αποστάσεως

Ορισμένα χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως ενδεχομένως να λειτουργήσουν με τρόπο που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την επίτευξη των στόχων που θέτονται. Είναι σαφές ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στερείται της αμεσότητας στην επαφή και την επικοινωνία. Ένα τμήμα της πληροφορίας που χαρακτηρίζει τη δια ζώσης κοινή παρουσία των συμμετεχόντων, όπως για παράδειγμα η χρήση της γλώσσας του σώματος, χάνεται. Επομένως είναι αναγκαία η προσαρμογή των τεχνικών και του περιεχόμενου και των εργαλείων που επιλέγονται κατά την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα οι τεχνολογίες και τα πολυμέσα που χρησιμοποιούνται για την υποστήριξη της διαδικασίας, σε συνδυασμό με το κόστος των μέσων αυτών δεν είναι αμελητέα, καθώς δεν λειτουργούν ουδέτερα ως προς τη διαδικασία αλλά έχουν, σε ένα βαθμό, παρεμβατικό ρόλο και επηρεάζουν ουσιαστικά τα αποτελέσματά της. Εξίσου καθοριστικές είναι οι ανάγκες για υποδομές, διότι η διάθεσή τους στους χρήστες δεν είναι αυτονόητη. Επίσης, γίνεται εύκολα κατανοητό, ότι η διαφοροποίηση στο βαθμό εξοικείωσης των συμμετεχόντων με τις νέες τεχνολογίες επιδρά στην επιλογή της μεθόδου της τηλεεκπαίδευσης από τους χρήστες. Κατ' επέκταση δημιουργούνται ανισότητες στην πρόσβαση σε ευκαιρίες για διαβίου μάθηση. Αλλά και κατά τη διεξαγωγή της εκπαίδευσης, η εξοικείωση όσων εντάσσονται σε αυτή καθορίζει την ενεργό συμμετοχή τους, ασκώντας επιρροή στην επίτευξη των στόχων της (Κουρτέσης, 2021).

Κεφάλαιο 3. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εποχή της πανδημίας Covid-19, Emergency Remote Teaching - Επείγουσα εξ Αποστάσεως Διδασκαλία.

Η ελληνική και η παγκόσμια κοινωνία, βιώνουν μια άνευ προηγουμένου κρίση, η οποία ονομάζεται Covid-19 και συλλειτουργούν διαμορφώνοντας το μακροεπίπεδο της κοινωνίας, το μικροεπίπεδο της οικογένειας και καταλήγουν στη σχολική τάξη.

Η εξάπλωση του κορωνοϊού (Covid-19) χαρακτηρίστηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας ως πανδημία στις 11 Μαρτίου 2020 (WHO, 2020). Ο χαρακτηρισμός της πανδημίας συνέπεσε με την πρώτη ημέρα αναστολής λειτουργίας των ελληνικών σχολικών μονάδων (ΚΥΑ 16838, 2020). Σύμφωνα με στοιχεία της UNESCO (2020a), μέχρι την 1η Απριλίου 2020 είχε επηρεαστεί το 89% του παγκόσμιου μαθητικού πληθυσμού από την αναστολή λειτουργίας σχολικών μονάδων λόγω του υγειονομικής κρίσης του κορωνοϊού. Τα μέτρα απομόνωσης και κοινωνικής απόστασης που επιβλήθηκαν διεθνώς λόγω της πανδημίας αναμενόταν να έχουν πολύ μεγάλες επιπτώσεις σε επίπεδο κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό και εκπαίδευσης (Reimers & Schleicher, 2020). Σ' αυτές τις πρωτόγνωρες συνθήκες οι κυβερνήσεις και τα Υπουργεία Παιδείας αγωνίστηκαν για την συνέχιση κάθε μορφής εκπαίδευσης, όσο και για την παροχή σχολικής εκπαίδευσης από απόσταση για όλους/όλες (UNESCO, 2020a). Ουσιαστικά, ξεκίνησε σε διεθνές επίπεδο για τη σχολική εκπαίδευση, η επείγουσα εξ αποστάσεως διδασκαλία (Παπαδημητρίου, 2021). Η αντικατάσταση της δια ζώσης διδασκαλίας με παροχή εξ αποστάσεως διδασκαλίας σε επείγουσες συνθήκες διαφέρει πολύ από την on-line (μέσω Διαδικτύου) Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΕξΑΕ), η οποία σε κανονικές συνθήκες είναι μία προσεκτικά σχεδιασμένη εκπαιδευτική διαδικασία (Hodges et al., 2020).

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τη χρησιμότητα των επιμορφωτικών συναντήσεων και για τις δυσκολίες που αντιμετωπίσαν καταδεικνύουν τη σημασία της επιμόρφωσης για τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ κ.ά. Διεθνή ερευνητικά δεδομένα και προτάσεις νοηματοδοτούν ως πολύ σημαντική την προετοιμασία, την επιμόρφωση και την υποστήριξη των εκπαιδευτικών (Burke & Dempsey, 2020. Huang et al., 2020. Reimers & Schleicher, 2020. UNESCO, 2020a). Η ανάγκη αυτή ενισχύεται με α) τα στοιχεία του προγράμματος PISA

2018 του ΟΟΣΑ (Reimers & Schleicher, 2020) που αναφέρουν ότι τα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα και οι εκπαιδευτικοί δεν είναι έτοιμοι να παράσχουν online εκπαίδευση στους/στις μαθητές/τριες και εμφανίζουν την Ελλάδα με επιδόσεις στους τομείς αυτούς κάτω από το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ και β) τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί Πληροφορικής ως μέλη των ομάδων υποστήριξης. Τα σοβαρά τεχνολογικά προβλήματα λόγω έλλειψης προσβασιμότητας, κακής σύνδεσης και – για τις πρώτες εβδομάδες – ανεπαρκών υποδομών ΠΣΔ/e-me βρίσκονται σε αντιστοιχία με τα δεδομένα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το έτος 2019 σύμφωνα με τα οποία η Ελλάδα κατατάσσεται στην 27 η θέση μεταξύ των 28 κρατών μελών της ΕΕ στον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI) που περιλαμβάνει πέντε συνιστώσες: συνδεσιμότητα, ανθρώπινο κεφάλαιο, χρήση διαδικτυακών υπηρεσιών, ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας και ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020). Η σημασία της αντιμετώπισης τεχνολογικών ζητημάτων και της υποστήριξης των γονέων/κηδεμόνων αναδεικνύεται στις προτάσεις διεθνών οργανισμών και Πανεπιστημίων (Huang et al., 2020. Reimers & Schleicher, 2020. UNESCO, 2020a). Θα ήταν δόκιμο να γίνει λόγος και να: α) αναζητηθούν και εναλλακτικοί τρόποι παροχής εξ αποστάσεως διδασκαλίας, β) αξιοποιηθεί ένα χρονικό διάστημα προετοιμασίας π.χ. 10-14 ημερών για την επαρκή ενημέρωση/επιμόρφωση/προετοιμασία των εκπαιδευτικών, τη βελτίωση των υποδομών ΠΣΔ/e-me, και την κατάλληλη προετοιμασία και υποστήριξη των γονέων/κηδεμόνων (Δημητριάδης, 2015).

Η μειωμένη συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών, λόγω προβλημάτων συνδεσιμότητας και λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος αναδείχθηκε ως ιδιαίτερα σημαντική. Στη βιβλιογραφία γίνονται εκτενείς αναφορές στις κοινωνικές ανισότητες που αντιμετωπίζουν κατά τη μάθηση από το σπίτι παιδιά που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, χαμηλή κοινωνικοοικονομική κατάσταση, έχουν χαμηλές επιδόσεις κ.ά. (Mastersetal, 2020. Reighetal, 2020. Schleicher, 2020. UNESCO, 2020a). Επισκόπηση άλλων ερευνών (Müller & Goldenberg, 2020) έδειξε ότι κατά τη διάρκεια της απομακρυσμένης διδασκαλίας, ιδιαίτερη σημασία για τη μάθηση έχουν η ποιότητα της παρεχόμενης διδασκαλίας, η εξασφάλιση προσβασιμότητας, η παροχή κινήτρων μέσω αλληλεπιδραστικών δραστηριοτήτων, η καλλιέργεια δεξιοτήτων αυτονομίας/αυτορρύθμισης των μαθητών/τριών και η παροχή εναλλακτικών προσεγγίσεων. Η ανάγκη για κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό καλύφθηκε μερικώς από τις

ψηφιακές πηγές του ΥΠΙΑΙΘ. Παράλληλα, προτείνεται η δημιουργία και χρήση Ανοιχτών Εκπαιδευτικών Πόρων και Πρακτικών (Huang et al., 2020).

3.1 Emergency Remote Teaching -Επείγουσα εξ Αποστάσεως Διδασκαλία

Η πανδημία της ασθένειας Covid-19 οδήγησε στο κλείσιμο των σχολικών μονάδων τόσο την Άνοιξη όσο και το Φθινόπωρο του 2020. Ο όρος ΕξΑΕ άρχισε αμέσως να χρησιμοποιείται κατά κόρον από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, από το Υπουργείο Παιδείας, αλλά και από τους εκπαιδευτικούς. Στην πραγματικότητα όμως, ο σχεδιασμός και η οργάνωση για την παραγωγή ενός μαθήματος κατάλληλου για εκπαίδευση από απόσταση απαιτεί κατά μέσο όρο 6 έως 9 μήνες (Bates, 2005). Επιπρόσθετα, χρειάζεται τη συνεργασία ομάδων ανθρώπων με εξειδίκευση και μεγάλη εμπειρία στην ΕξΑΕ (Τσινάκος, 2020). Επιπλέον, η διαδικασία της διδασκαλίας πρέπει να πλαισιώνεται από εξειδικευμένη τεχνική υποστήριξη. Αυτή όμως η εξειδίκευση και η υποδομή απουσιάζουν από την Πρωτοβάθμια, τη Δευτεροβάθμια αλλά και το μεγαλύτερο μέρος της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΕξΑΕ πραγματοποιείται από λίγα πιστοποιημένα πανεπιστημιακά ιδρύματα). Ο όρος ο οποίος προτάθηκε διεθνώς για τη διαδικασία που οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν άμεσα και χωρίς καμία προετοιμασία να εφαρμόσουν είναι Emergency Remote Teaching - Επείγουσα εξ Αποστάσεως Διδασκαλία (CRLT, 2020). Ουσιαστικά, αφορά προσωρινή μετατόπιση της κλασικής διδασκαλίας της τάξης σε εναλλακτικό τρόπο παράδοσης, μέσω πλατφόρμας τηλεεκπαίδευσης, λόγω περιστάσεων κρίσης (Hodges et al., 2020. McMurtrie B, 2020. TEMPLE, 2020). Δηλαδή, στην Επείγουσα εξ Αποστάσεως Διδασκαλία τα μαθήματα δεν έχουν σχεδιαστεί εξ αρχής για εκπαίδευση από απόσταση, αλλά περιλαμβάνουν τη διενέργεια κλασικά σχεδιασμένων δια ζώσης μαθημάτων από απόσταση λόγω έκτακτης αλλά και προσωρινής ανάγκης.

Όπως προαναφέρθηκε, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να παράσχουν Επείγουσα Εξ Αποστάσεως Διδασκαλία. Η ΕξΑΕ απαιτεί συστηματική σπουδή και εξάσκηση μαζί με ειδική υποστήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό. Στόχος των εκπαιδευτικών είναι να μεταφέρουν στους εκπαιδευόμενους τους το δια ζώσης μάθημα της τάξης μέσω της σύγχρονης πλατφόρμας Webex. Τα χαρακτηριστικά μιας δια ζώσης διδασκαλίας στη τάξη είναι τα εξής:

α) Η σύγχρονη επικοινωνία εκπαιδευτικού και μαθητών,

- β) Η αναφορά στο σχολικό εγχειρίδιο και η παρουσίαση υλικού μέσω βίντεο προβολέα,
- γ) Η ανταλλαγή υλικού μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικού (Τετράδια, εργασίες, ασκήσεις, σημειώσεις κ.λπ.),
- δ) Η δυνατότητα γραφής στον πίνακα της τάξης.

Τα α και β επιτυγχάνονται ως ένα βαθμό με την εκμάθηση των λειτουργιών της πλατφόρμας σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης (στην προκειμένη περίπτωση της Webex), καθώς ο εκπαιδευτικός βλέπει και μιλάει με τους μαθητές του και μπορεί να διαμοιραστεί το ψηφιακό σχολικό βιβλίο ή άλλο οπτικοακουστικό υλικό. Το γ μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση ασύγχρονων πλατφορμών (eclass, e-me), καθώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ως αποθετήριο υλικού, αλλά και για την υποβολή εργασιών και ασκήσεων από τον εκπαιδευτικό προς τους μαθητές και αντίστροφα. Το δ μπορεί να επιτευχθεί με χρήση ψηφιακής γραφίδας, κάμερας που εστιάζει σε χαρτί ή σε πίνακα κ.λπ. Αυτός φαίνεται να είναι ο λόγος που οι προσδοκίες των εκπαιδευτικών για μελλοντικές επιμορφώσεις είναι η εκμάθηση των ασύγχρονων πλατφορμών, η εκμάθηση των ασύγχρονων πλατφορμών (eclass, e-me) και η χρήση εναλλακτικών τρόπων γραφής με το χέρι μέσω της webex .

Συνοψίζοντας, στις πρωτόγνωρες συνθήκες της πανδημίας η εκπαιδευτική κοινότητα ανταποκρίθηκε σε ένα δύσκολο εγχείρημα. Πιθανά λάθη ή αβλεψίες ήταν απόλυτα φυσιολογικό να εμφανιστούν. Το ουσιώδες πλέον είναι να αποτιμήσουμε την εφαρμογή και να κεφαλαιοποιήσουμε τα επιτεύγματα για το μέλλον.

Κεφάλαιο 4. Προκλήσεις και Προοπτικές Εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Από τη θεωρία στην πράξη

Οι Means et al., (2010) αναλύουν το γεγονός ό,τι τα εκπαιδευτικά μοντέλα εκπαίδευσης, κυρίως στην ανώτατη βαθμίδα, αντικαθίστανται με γοργούς ρυθμούς, εξαιτίας της τεχνολογικής ανάπτυξης από νέες μεθόδους που αφορούν διαδικτυακές εκπαιδευτικές διαδικασίες, μέσα από τις οποίες προκύπτουν διάφορα μοντέλα εξΑΕ και καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι αυτά τα μοντέλα είναι αποτελεσματικότερα.

Ο Μωυσής (2020) αναφέρει πως υπάρχουν και οι επιφυλάξεις όσων θεωρούν ότι η φυσική αλληλεπίδραση του μαθητή με τον διδάσκοντα είναι αναντικατάστατη, καθώς η ψηφιακή μάθηση δεν προσφέρει στον εκπαιδευόμενο τη συναισθηματική σχέση με τον εκπαιδευτή και τους συν-εκπαιδευόμενους που του είναι απαραίτητη για την ψυχική του ισορροπία και την κοινωνική του ανάπτυξη.

Ο Peters (1998), υποστηρίζει ότι η συμβολή της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι αδιαμφισβήτητη, παρά το γεγονός ότι δεν είναι λίγοι αυτοί που έχοντας μια διαφορετική αντίληψη για την εκπαιδευτική πραγματικότητα δεν αποδέχονται τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι τεχνολογικές εφαρμογές στη μάθηση. Αλλά και η Bart (2011) επισημαίνει ότι ο σχεδιασμός των στόχων της διδασκαλίας με τη βοήθεια της τεχνολογίας είναι δυνατό να επιτύχει μεγαλύτερο βαθμό αφοσίωσης και εμπλοκής του διδασκόμενου.

Για αρκετούς, οι δύο εκπαιδευτικές μέθοδοι θεωρούνται το ίδιο αποτελεσματικές, εξαρτάται βέβαια ποιες είναι οι εκάστοτε ανάγκες. Βασικό κριτήριο παίζει η επιθυμία του κάθε εμπλεκόμενου για ελεύθερη διαμόρφωση της δικής του μορφωτικής φυσιογνωμίας.

Η πανδημία του Covid-19 έχει επηρεάσει τον τελευταίο χρόνο και συνεχίζει να επιδρά στην καθημερινότητα όλων, σε παγκόσμια κλίμακα. Με την τρέχουσα υγειονομική κρίση προκλήθηκε μια πρωτόγνωρη διατάραξη στην καθημερινή ζωή και εργασία εκατοντάδων εκατομμυρίων πολιτών. Η ‘αναγκαστική’ μεταστροφή σε μεθόδους τηλε-εργασίας και σε μεθοδολογίες εξ αποστάσεως διδασκαλίας σε όλες τις μορφές της εκπαίδευσης (τυπική – μη τυπική - άτυπη) αποτέλεσε τεράστια πρόκληση για τα κράτη, τους εργοδότες, τους εργαζομένους, τους παρόχους εκπαίδευσης και κατάρτισης, τους φοιτητές και εκπαιδευομένους και τις οικογένειές τους.

Η εκπαίδευση είναι ένας από τους κλάδους που επηρεάστηκε πάρα πολύ. Το κλείσιμο, των μονάδων πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δημιούργησε αρκετά προβλήματα στην εκπαίδευση μαθητών, φοιτητών και σπουδαστών. Τα προβλήματα αυτά προσπάθησε να λύσει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στη χώρα μας η τηλεεκπαίδευση δεν είναι ευρέως διαδεδομένη. Η πανδημία βρήκε απροετοίμαστες αυτές τις δομές. Παρόλα αυτά έγιναν αρκετές σημαντικές προσπάθειες ώστε να γίνει η μετάβαση, από τη δια ζώσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ομαλά και αποτελεσματικά.

Στην εποχή που διανύουμε οι ψηφιακές τεχνολογίες διαθέτουν πολλές ανοικτές ψηφιακές τεχνολογίες, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν συστατικό παράγοντα του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος των μαθητών του 21ου αιώνα (Τζιμογιάννης, 2020). Ενδεικτικά αναφέρονται ανοιχτοί πόροι ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού, εφαρμογές εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας, κινητές τεχνολογίες, εκπαιδευτικά παιχνίδια, εικονικοί κόσμοι, περιβάλλοντα του Ιστού 2.0, πλατφόρμες ηλεκτρονικής μάθησης, συνεργατικά διαδικτυακά εργαλεία, εκπαιδευτική ρομποτική και άλλες αναδυόμενες τεχνολογίες. Αυτό που τα προηγούμενα χρόνια αποτελούσε αντικείμενο συζήτησης στον εκπαιδευτικό και ερευνητικό χώρο, ότι δηλαδή οι ΤΠΕ αλλάζουν τη φύση της διδασκαλίας και μάθησης, ενισχύοντας τη μαθητοκεντρική προσέγγιση στην εκπαίδευση και προσφέροντας περισσότερες ευκαιρίες σε ευρύτερο κοινό για μάθηση, αποτελεί βασικό πυλώνα που καθοδήγησε, κατά το τρέχον έτος, τη λειτουργία των εκπαιδευτικών συστημάτων ανά τον κόσμο (Αλεξοπούλου, 2016).

4.1 Προκλήσεις και Προοπτικές που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί

Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού έχει την απαίτηση της συνεχούς επιμόρφωσης. Οι μέχρι σήμερα εκπαιδευτικοί ως εκπαιδευόμενοι έχουν λάβει τη βασική εκπαίδευση και ακολούθως αποκτούν νέα γνώση και εμπειρίες, βασισμένες στο ήδη υπάρχον γνωστικό τους υπόβαθρο. Το εκπαιδευτικό σύστημα έχει απαιτήσεις και οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να ανταποκρίνονται στο ρόλο τους, να αξιοποιούν προοπτικές σταδιοδρομίας, επαγγελματικής ανάπτυξης και αναγνώρισης (Χατζηπαναγιώτου, 2001).

Μια από τις βασικότερες προκλήσεις που είχαν να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί, είναι ότι κλήθηκαν να μετατρέψουν τις φυσικές αίθουσες διδασκαλίας σε ψηφιακά μαθησιακά περιβάλλοντα από τη μια μέρα στην άλλη.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η ψηφιακή παράδοση μαθημάτων, η οποία επιτρέπει και την παροχή ευκαιριών επαγγελματικής μάθησης από το διαδίκτυο για εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές, έχει γίνει ο κανόνας. Παρόλο που αυτή η προσέγγιση προσφέρει ευελιξία ως προς τον χρόνο και τον τόπο, και κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας αυτής υγειονομικής κρίσης υπήρξε η μόνη δυνατότητα, εξακολουθεί να αποτελεί έναν νεωτερισμό με άγνωστες πιθανές συνέπειες (Ψηφίδου, Κυριακοπούλου & Κατσίκης, 2021).

Οι Παπαδοπούλου & Σμυρναίου, (2021), αναφέρουν ως πιο βασικές προκλήσεις τις παρακάτω:

- Έλλειψη πρόσβασης σε εξοπλισμό και σύνδεση στο διαδίκτυο για την παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.
- Έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων για αποτελεσματική χρήση των πλατφορμών εκπαίδευσης.
- Έλλειψη εμπειρίας στη δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου διδασκαλίας.
- Έλλειψη εμπειρίας στην ηλεκτρονική μάθηση και σε άλλες αποτελεσματικές παιδαγωγικές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ειδικά για τη διδασκαλία πρακτικών μαθημάτων.
- Ανησυχίες για θέματα απορρήτου, πνευματικών δικαιωμάτων και προστασίας δεδομένων.

Η τρέχουσα κρίση έδειξε ότι δεν υπάρχει ψηφιακή ένταξη χωρίς κοινωνική ένταξη. Οι περιθωριοποιημένοι και ευάλωτοι μαθητές είναι λιγότερο πιθανό να συμμετάσχουν σε διαδικασίες εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ενώ η αποσύνδεση τους για μεγάλο χρονικό διάστημα από τη μαθησιακή διαδικασία μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στην αποχώρησή τους ή στην περιθωροποίηση. Τα προκαταρκτικά αυτά συμπεράσματα αυξάνουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης των ψηφιακών ικανοτήτων των εκπαιδευτικών, προωθώντας τη συμμετοχή τους σε προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής ανάπτυξης, διευκολύνοντας την κινητικότητά τους, αλλά και εμπλέκοντάς τους στο μελλοντικό σχεδιασμό πολιτικών και προωθώντας την ευημερία τους (CEDEFOP, 2020). Πριν από την πανδημία, η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών είχε σημειώσει εντυπωσιακή πρόοδο στη χρήση εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αυτή η πρόοδος πρέπει να διατηρηθεί και στη μετά COVID-19 εποχή.

Οι εκπαιδευτικοί πασχίζουν να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις που τους επιβάλλονται και στις νέες προκλήσεις που πρέπει τώρα να αντιμετωπίσουν και χρειάζονται περισ-

σότερο από ποτέ ενσυναίσθηση, υποστήριξη και μεγαλύτερες επενδύσεις αλλά και ευκαιρίες για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική τους ανάπτυξη. Ενώ η κρίση του COVID-19 πιέζει την κοινωνία μας να αλλάξει, δημιουργώντας νέες προκλήσεις και ρόλους για τους εκπαιδευτικούς, απειλεί παράλληλα την ευημερία τους, η οποία είναι ζωτικής σημασίας και μπορεί να έχει άλλες σημαντικές επιπτώσεις στη μάθηση και την ευημερία των μαθητών. Οι ηγέτες των εκάστοτε κυβερνήσεων - τόσο οι ηγέτες των σχολείων όσο και οι άμεσοι επιβλέποντες στις διάφορες δράσεις στήριξης μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη φροντίδα των εκπαιδευτικών.

Κατά τον CEDEFOP (2020), τα εργαλεία για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εν μέσω covid-19 εποχής, είναι πολύ σημαντικά για την υποστήριξη των υπευθύνων χάραξης πολιτικών αλλά και των επαγγελματιών της εκπαίδευσης για τη λήψη μέτρων πρόληψης και δράσης. Πρέπει να προταθούν πολιτικές παρέμβασης που επιτρέπουν στα σχολεία να αναπτύξουν μαθησιακά περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς και αποτελεσματικές παιδαγωγικές, συμπεριλαμβανομένων τεχνολογιών που ικανοποιούν τις ανάγκες των μαθητών που διατρέχουν κίνδυνο 'αποκλεισμού' από τη μάθηση, καθώς και επενδύοντας στη συμβουλευτική και την υποστήριξη των εκπαιδευόμενων που διατρέχουν κίνδυνο περιθωριοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού και των οικογενειών τους.

4.2 Προοπτικές: Οι επιπτώσεις της πανδημίας και η αναγκαιότητα ενός πλαισίου μετάβασης

Στην Ελλάδα, η πανδημία COVID-19 ανάγκασε τα πανεπιστήμια να υιοθετήσουν τη διαδικτυακή εκπαίδευση, δεδομένου ότι ήταν η μόνη πρακτική λύση για να συνεχιστεί το εαρινό εξάμηνο του 2020. Όλοι οι τύποι των διδακτικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων διακόπηκαν από τις 11 Μαρτίου 2020, μετά την Κοινή Υπουργική Απόφαση 16838 / 10.03.2020 (B 783). Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα κλήθηκαν να βρουν αποτελεσματικές και δραστικές λύσεις για τη συνέχιση της μαθησιακής διαδικασίας. Η προτεινόμενη λύση ήταν η από απόσταση μάθηση στην περίπτωση όλων των μη εργαστηριακών μαθημάτων, μια πρακτική που εφαρμόστηκε ευρέως σε πολλά πανεπιστήμια σε όλο τον κόσμο. Με βάση τα επίσημα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από το υπουργείο Παιδείας από ιδρύματα

τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε εθνικό επίπεδο, το Πανεπιστήμιο Κρήτης και το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο προσφέρουν το 93% των μαθημάτων τους μέσω εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Το αντίστοιχο ποσοστό για το Πανεπιστήμιο Πάτρας είναι 91% (European Center of Development of Vocational Training, 2021). Οι Karalis & Raikou (2020), εκπόνησαν μία έρευνα για τις επιπτώσεις της πανδημίας στο πανεπιστήμιο της Πάτρας, υποστηρίζοντας ότι η εμπειρία από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είχε καταλυτική επίδραση στη διδασκαλία και στις διοικητικές αλλά και στις εκπαιδευτικές λειτουργίες των Ελληνικών πανεπιστημίων. Σε αυτό το πλαίσιο, οι Raikou et. al., (2020) αναφέρονται στην ανάδυση μιας νέας πανεπιστημιακής παιδαγωγικής παρόλο που ο όρος της «Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική» είναι ήδη γνωστός στην Ελλάδα από την δεκαετία του 60'. Αυτή η νέα πανεπιστημιακή παιδαγωγική αναφέρεται στο ρόλο των Ακαδημαϊκών εκπαιδευτικών, στα χαρακτηριστικά των μαθητών, στην αναδυόμενη ενηλικίωση και στην ανάπτυξη κρίσιμων ψηφιακών δεξιοτήτων για τους σπουδαστές της ΤΕ.

4.3 Ανθρώπινη / Ψυχολογική / Κοινωνική Διάσταση

Η ανθρώπινη ψυχολογία-υπόσταση, σε εποχές πρωτόγνωρες σαν αυτές που βιώνουμε σήμερα, είναι εύθραυστη με αποτέλεσμα οι διαταραχές στη καθημερινότητα των εκπαιδευόμενων και των εκπαιδευτικών να είναι ο κανόνας. Αυτό σημαίνει ότι η απαραίτητη μετάβαση πρέπει να γίνει με συντεταγμένο τρόπο μεν, αλλά, με σημαντικά περιθώρια εναρμόνισης του προτεινόμενου πλαισίου με βάση το τρίπτυχο: Ενσυναίσθηση - Συμβουλευτική Υποστήριξη - Ευελιξία.

Ενσυναίσθηση: Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να μπαίνουν στη θέση των εκπαιδευόμενων και των συναδέλφων τους προκειμένου να λειτουργούν υποστηρικτικά και συμβουλευτικά δίνοντας τον απαραίτητο χρόνο για τη μετάβαση με ομαλότητα στο νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να μπαίνουν στην θέση των εκπαιδευτών τους, διότι και αυτοί προσπαθούν να ανταποκριθούν σε ελάχιστο χρονικό διάστημα σε πρωτόγνωρες συνθήκες κοινωνικής, εργασιακής και συναισθηματικής ανασφάλειας.

Οι γονείς θα πρέπει να μπαίνουν στη θέση των παιδιών τους (φοιτητών, μαθητών) και των καθηγητών. Χρειάζεται να υποστηρίζουν τα παιδιά τους, εστιάζοντας στη δυνατότητα

ενσωμάτωσης από την πλευρά τους των νέων κανόνων και ρόλων στους οποίους πρέπει να ανταποκριθούν.

Ευελιξία: Οι εκπαιδευτικοί θα ήταν σκόπιμο να προχωρούν με μικρά και σταθερά βήματα στη διαμόρφωση του νέου περιβάλλοντος της ΕξΑΕ, εστιάζοντας στην ευελιξία στον χώρο, τον χρόνο και τον ρυθμό των μαθητών. Άρα, στην πρώτη εισαγωγική περίοδο, με βάση τις ανάγκες των μαθητών τους, ίσως θα ήταν καλύτερο να εστιάσουν σε δραστηριότητες ασύγχρονης ΕξΑΕ με στόχο, αφενός τη συναισθηματική εμπλοκή και αφετέρου την επανασύνδεση με τμήματα της ύλης μέσω μικρού αριθμού δραστηριοτήτων κλιμακούμενης δυσκολίας και ανοχή στις ημερομηνίες παράδοσης. Με την πάροδο του χρόνου και με γνώμονα τις ανάγκες των μαθητών να συνδυάζουν δραστηριότητες σύγχρονης και ασύγχρονης και ΕξΑΕ με στόχο να τους μάθουν πώς να μαθαίνουν.

Συμβουλευτική Υποστήριξη

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών σε αυτό το νέο περιβάλλον της ΕξΑΕ είναι κυρίως συμβουλευτικός και υποστηρικτικός προς τον μαθητή και το οικογενειακό του περιβάλλον προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις (Αναστασιάδης, 2020).

Παιδαγωγική Διάσταση

Τα σχολεία μας και η πρόσωπο με πρόσωπο « face to face» διδασκαλία στην τάξη, το παιχνίδι στο προαύλιο, η ανεπανάληπτη σχέση μαθητή και δασκάλου, δεν αντικαθίσταται από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Αθανάτου & Υφαντόπουλος, 2021). Ο ρόλος της ΕξΑΕ είναι να συμπληρώσει και να εμπλουτίσει αυτό το είδος διδασκαλίας. Σε περιόδους ασύμμετρης απειλής σαν αυτήν που βιώνουμε σήμερα, ο κρίσιμος ρόλος της ΕξΑΕ συνίσταται στο να μη σβήσει η φλόγα της μάθησης, αυτό στην πράξη σημαίνει:

- γέφυρα επανασύνδεσης μαθητή- δασκάλου (συναισθηματική εμπλοκή, κοινωνική παρουσία)
- σταδιακή συμβολή στην αποκατάσταση της επικοινωνίας των μαθητών μεταξύ τους (κοινωνικό ψυχολογικό κλίμα της e-τάξης),
- υποστήριξη των μαθητών στην προσπάθειά τους να επανασυνδεθούν (επανάληψη, εμπάθунση, κριτική επισκόπηση) με τις σημαντικές ενότητες του προγράμματος σπουδών (γνωστικός τομέας) με έμφαση στο να τους μάθει πώς να μαθαίνουν (Αναστασιάδης, 2020).

Ο Baytiyeh (2018) σε μία έρευνά του προτείνει τη μετατροπή της παραδοσιακής δια ζώσης εκπαίδευσης σε εξ αποστάσεως διδασκαλία όπου η φυσική παρουσία είναι αδύνατη λόγω μεγάλων φυσικών καταστροφών όπως σεισμοί, τυφώνες κα. Παρέχει ένα πλαίσιο το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί πριν και μετά την εμφάνιση των φυσικών φαινομένων και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η επιτυχία της προσωρινής μετάβασης σε ηλεκτρονικό σχολείο κατά τη διάρκεια σύντομων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης απαιτεί από τους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς να παίξουν έναν διαφορετικό ρόλο.

Κοινωνική Διάσταση

- Το νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον της ΕξΑΕ θα πρέπει να είναι προσβάσιμο από το σύνολο των μαθητών. Ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να εξασφαλιστεί στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές κλπ.
- Το νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον της ΕξΑΕ θα πρέπει να είναι προσβάσιμο από το σύνολο των εκπαιδευτικών. Η αλληλεγγύη μεταξύ εκπαιδευτικών σε ενδοσχολικό και διασχολικό επίπεδο μπορεί υπό προϋποθέσεις να καλύψει αλλά όχι να υποκαταστήσει τις ελλείψεις και τις καθυστερήσεις του κεντρικού σχεδιασμού (Αναστασιάδης, 2020).

4.4 Οι νέοι ρόλοι στο αναδύομενο περιβάλλον της ΕξΑΕ

Κατά την παραπάνω παιδαγωγική προσέγγιση, το περιβάλλον της ΕξΑΕ, επιφυλάσσει νέους ρόλους για τους εκπαιδευτικούς, τους εκπαιδευόμενους, τους γονείς και το εκπαιδευτικό υλικό. Οι συγκρούσεις στη διαδικτυακή τάξη είναι επίσης, μια νέα προσέγγιση που απαιτεί οι εκπαιδευτικοί να είναι καλά προετοιμασμένοι και να έχουν την εμπειρία και τις δεξιότητες για την επίτευξη και αυτού του έργου (Τσουρέκας, 2020).

4.4.1 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Στο πλαίσιο του νέου περιβάλλοντος της ΕξΑΕ, ο λειτουργός της εκπαίδευσης διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο καθώς χωρίς αυτόν δεν υφίσταται οποιαδήποτε μορφή εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο παιδαγωγικός του ρόλος όμως είναι πλέον διαφορετικός σε σχέση με την πρόσωπο με πρόσωπο εκπαίδευση (Λιακοπούλου & Σταυροπούλου, 2021):

1. Το κέντρο βάρους θα πρέπει να μετατοπιστεί από τη διδασκαλία στη συμβουλευτική υποστήριξη των εκπαιδευόμενων, προκειμένου να αλληλεπιδράσουν με το εκπαιδευτικό υλικό μέσω ειδικά σχεδιασμένων δραστηριοτήτων.
2. Το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου του εκπαιδευτικού πλέον, θα πρέπει να αφιερώνεται στον σχεδιασμό δραστηριοτήτων με βάση τις οποίες υποστηρίζει τον μαθητή του στην διερεύνηση και ανακάλυψη της γνώσης. Ο εκπαιδευτικός χρειάζεται την έμπρακτη υποστήριξη όλων μας προκειμένου να ανταποκριθεί στα νέα του καθήκοντα. Και πάνω από όλα απαιτείται η αναγνώριση των προσπαθειών του, με τρόπο σαφή και γενναιόδωρο.
3. Μέχρι σήμερα οι εργασίες και οι δραστηριότητες είχαν σαν βασικό στόχο την αξιολόγηση των μαθητών με βάση τους μαθησιακούς στόχους. Στο αναδυόμενο παιδαγωγικό περιβάλλον της ΕξΑΕ οι εργασίες και οι δραστηριότητες είναι πλέον μέσο μάθησης και όχι τόσο αξιολόγησης. Με άλλα λόγια οι δραστηριότητες βοηθούν τον μαθητή να μάθει πως να μαθαίνει μέσα από το εκπαιδευτικό υλικό και άλλες πρόσθετες πηγές που οι δάσκαλοι θα τον υποστηρίξουν να ανακαλύψει. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην αποτύπωση του θεσμικού πλαισίου του νέου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος (πνευματικά δικαιώματα, προσωπικά δεδομένα, ιδιωτικότητα κλπ.).
4. Ο καθηγητής είναι πλέον το πρόσωπο που ενθαρρύνει, υποστηρίζει συναισθηματικά, ψυχολογικά τον μαθητή του προκειμένου να οικοδομήσει συνεργατικά τις γνώσεις του και εν τέλει ανακαλύψει τις δικές του μαθησιακές διαδρομές για την επίτευξη των στόχων του (CEDEFOP, 2020).

4.4.2 Ο ρόλος του εκπαιδευόμενου

Κατά την ΕξΑΕ οι εκπαιδευόμενοι όλων των βαθμίδων θα έχουν νέους ρόλους (Αναστασιάδης, 2020):

- α. Ο μαθητής στο επίκεντρο: ο μαθητής είναι πλέον εκτός τάξης, μακριά από δασκάλους και συμμαθητές, κλεισμένος στο σπίτι του με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη μάθηση η οποία κατά τα άλλα νοείται ως μία κατεξοχήν κοινωνική διεργασία. Αυτό σημαίνει ότι οι ανάγκες του μαθητή τίθενται στο επίκεντρο των νέων παιδαγωγικών προσεγγίσεων με τρόπο αυθεντικό και αδιαμεσολάβητο, όχι πλέον ως μια επιλογή αλλά ως μια αδήριτη ανάγκη.

β. Ο μαθητής ερευνητής: ο μαθητής καλείται να μελετήσει το υλικό καθώς και πρόσθετες πηγές, να απαντήσει σε ερωτήματα και ειδικά σχεδιασμένες δραστηριότητες οι οποίες εστιάζουν όχι στην απομνημόνευση αλλά στην κατανόηση, την ερμηνεία, τη σύγκριση, την επίλυση προβλημάτων με απώτερο σκοπό την ενθάρρυνση της διερευνητικής-ανακαλυπτικής μάθησης, της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας.

γ. Ο μαθητής θα διαπραγματεύεται ελεύθερα με τον αβάσταχτο εθισμό του, με τις οθόνες και το διαδίκτυο: μια πολύ δύσκολη και άνιση μάχη καθώς ξαφνικά και με έναν μαγικό τρόπο ο μαθητής νομιμοποιείται να είναι συνεχώς μπροστά από την οθόνη του κινητού του ή του Η/Υ και να επικαλείται την ΕξΑΕ για να πλοηγείται αμέριμνος στους εικονικούς κόσμους της παιδικής του ηλικίας/εφηβείας αγνηφώντας τις επιπτώσεις (σωματικές και ψυχικές) στην υγεία του. Η δεξιότητα της αυτορρύθμισης αναδεικνύεται πλέον ως αναγκαioτητα. Ο μαθητής χρειάζεται την έμπρακτη υποστήριξη εκπαιδευτικών και γονέων προκειμένου να ανταποκριθεί στα νέα του καθήκοντα. Και πάνω από όλα απαιτείται η αναγνώριση των προσπαθειών του, με τρόπο σαφή και γενναιόδωρο.

Κεφάλαιο 5. Η μεθοδολογία της έρευνας

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι να διερευνήσει την λειτουργία της εξ αποστάσεως διδασκαλίας, τις δυσκολίες, τις προκλήσεις και τις προοπτικές της στην τριτοβάθμια και τη μεταδευτεροβάθμια βαθμίδα και κατά πόσο μπορεί να αξιοποιηθεί κατ' αποκλειστικότητα.

Οι πηγές που αξιοποιήθηκαν στην έρευνα αντλήθηκαν από επιστημονικά περιοδικά, πρακτικά επιστημονικών συνεδρίων, επιστημονικά βιβλία και ερευνητικές εργασίες.

Η υιοθέτηση της βιβλιογραφικής ερευνητικής μεθόδου αποτελεί μία προσπάθεια ολιστικής προσέγγισης - μελέτης των στάσεων και των αντιλήψεων, όλων των εμπλεκόμενων στελεχών της εκπαίδευσης, των φορέων, των εκπαιδευόμενων της τριτοβάθμιας κατά μείζοναι λόγο και της μεταδευτεροβάθμιας και εν γένει της ευρύτερης ελληνικής κοινωνίας. Ο Baytiyeh, (2019) περιγράφει ένα διαδραστικό διαδικτυακό εκπαιδευτικό περιβάλλον που μπορεί να εφαρμοστεί κατά την περίοδο όπου είναι αδύνατη η παραδοσιακή δια ζώσης διδασκαλία. Με την κατάλληλη εκπαίδευση, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενσωματώσουν τη μάθηση μέσω κινητών τόσο στις δραστηριότητες της τάξης όσο και στην εκμάθηση εκτός της τάξης. Επικεντρώνεται στη χάραξη πολιτικών από πλευράς εκπαιδευτικών φορέων και στις ενέργειες των διαχειριστών των εκπαιδευτικών μονάδων οι οποίοι έχουν και την ευθύνη για τη διασφάλιση της συνέχισης παροχής εκπαίδευσης μετά τις μεγάλες κρίσεις.

5.1 Το ερωτηματολόγιο ως εργαλείο της έρευνας

Για την εργασία χρησιμοποιήθηκε όργανο μέτρησης που στηρίχτηκε τόσο σε κριτήρια που αναφέρονται στο Ν.3374/2005 για τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όσο και σε προηγούμενες έρευνες.

Το ειδικά σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο στηρίχθηκε σε μεταβλητές που επηρεάζουν ή καθορίζουν την ποιότητα της παρεχόμενης μάθησης:

- Εκπαιδευτικό προσωπικό
- Μορφή προγράμματος σπουδών και εκπαιδευτικής διαδικασίας,
- Πολυμορφικότητα εκπαιδευτικού υλικού και εκπαιδευτικών τεχνικών,

- Διοικητική υποστήριξη και υποδομή.

5.2 Η συλλογή των ερωτηματολογίων

Για τον εντοπισμό των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα, αρχικά, έγινε μια πρώτη προσέγγιση μέσω τηλεφωνικής επικοινωνίας, όπου αναλύθηκε συνοπτικά ο σκοπός της έρευνας. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο μέσω του διαδικτύου άμεσα, εντοπίζοντάς το σε μορφή google form είτε εναλλακτικά μέσω αποστολής του ενεργού συνδέσμου του ερευνητικού εργαλείου στην ηλεκτρονική τους διεύθυνση, μετά τη γραπτή και σύμφωνη γνώμη - άδειά τους, σε πλήρη εναρμόνιση και βάσει της αρχής προστασίας προσωπικών δεδομένων που ισχύει τη τρέχουσα χρονική περίοδο. Κατά τη διάρκεια της έρευνας διασφαλίστηκε η πλήρης ανωνυμία και προστασία των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων.

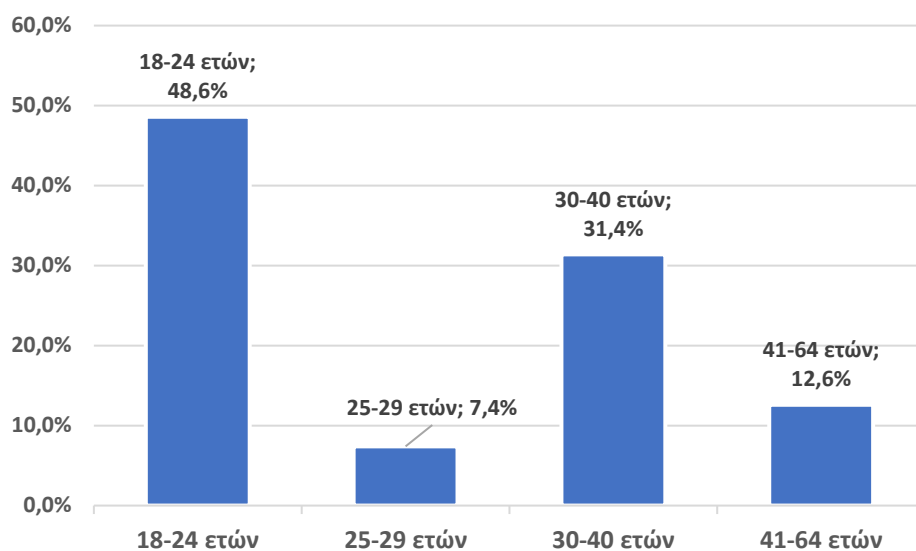
Τελικά στην παρούσα ερευνητική εργασία συμμετείχαν 175 φοιτητές/σπουδαστές, από το Πανεπιστήμιο Πατρών και από άλλες μετά- δευτεροβάθμιες σχολές ΙΕΚ, Ι.ΙΕΚ, ΚΕΚ.

5.3 Τα αποτελέσματα της έρευνας και το προφίλ του δείγματος

5.3.1 Μέρος Α. Περιγραφική στατιστική

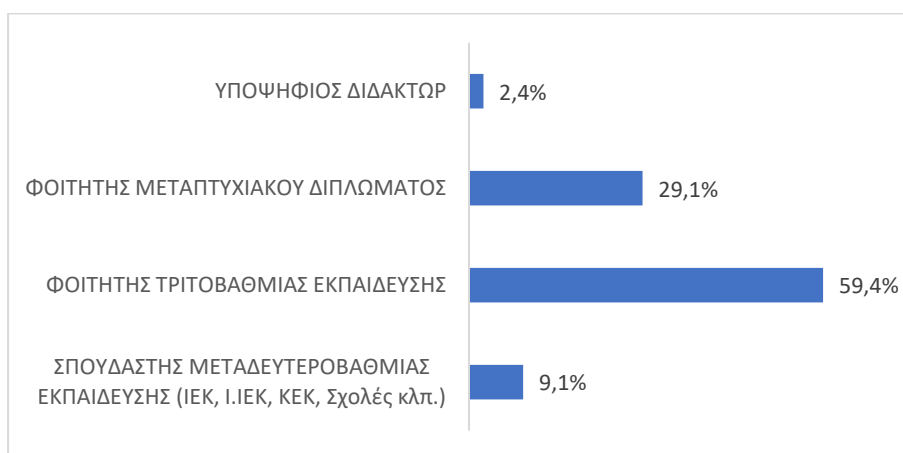
Α. Δημογραφικά χαρακτηριστικά ερωτηθέντων

Στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 175 φοιτητές/σπουδαστές, η μεγάλη πλειοψηφία συμμετεχόντων ήταν γυναίκες σε ποσοστό 69,1% (N=121) (**Ερώτηση 1**). Το 48,6% (N=85) ανήκαν στην ηλικιακή κατηγορία μεταξύ 18 – 24 ετών, το 7,4% (N=13) στην ηλικία μεταξύ 25-29 ετών, το 31,4% (N=55) ήταν μεταξύ 30 – 40 ετών και το 12,6% (N=22) ανήκαν στην ηλικιακή κατηγορία μεταξύ 41-64 ετών. (**Ερώτηση 2 - διάγραμμα 1**).

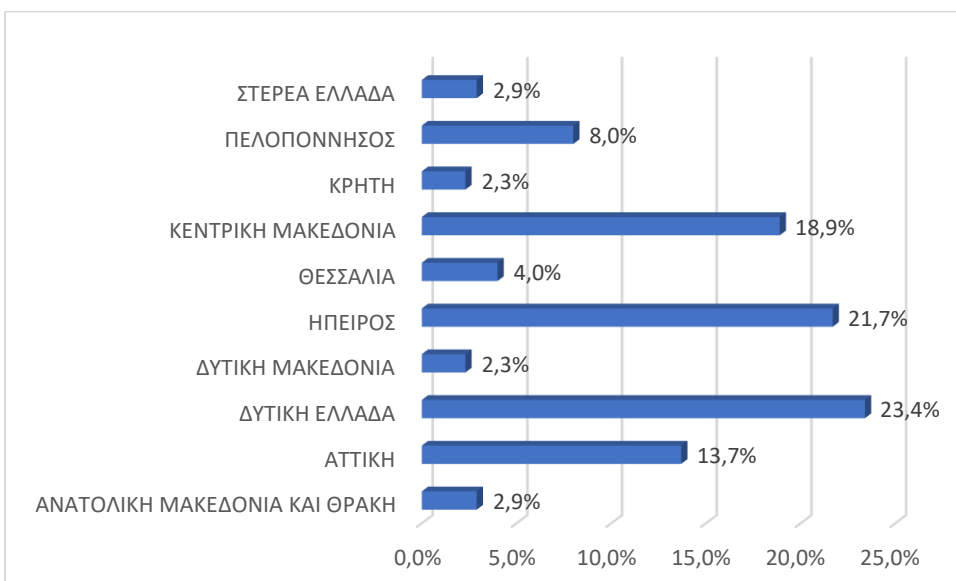
Διάγραμμα 1 Ηλικιακές κατηγορίες συμμετεχόντων

Αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων το 9,1% (N=16) ήταν σπουδαστές μετά-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ, Ι.ΙΕΚ, ΚΕΚ, Σχολές κλπ.), το 59,4% (N=104) ήταν φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το 29,1% (N=51) μεταπτυχιακοί φοιτητές και μόλις το 2,4% (N=4) υποψήφιοι διδάκτορες (**Ερώτηση 3 - διάγραμμα 2**).

Διάγραμμα 2 Εκπαιδευτικό επίπεδο συμμετεχόντων

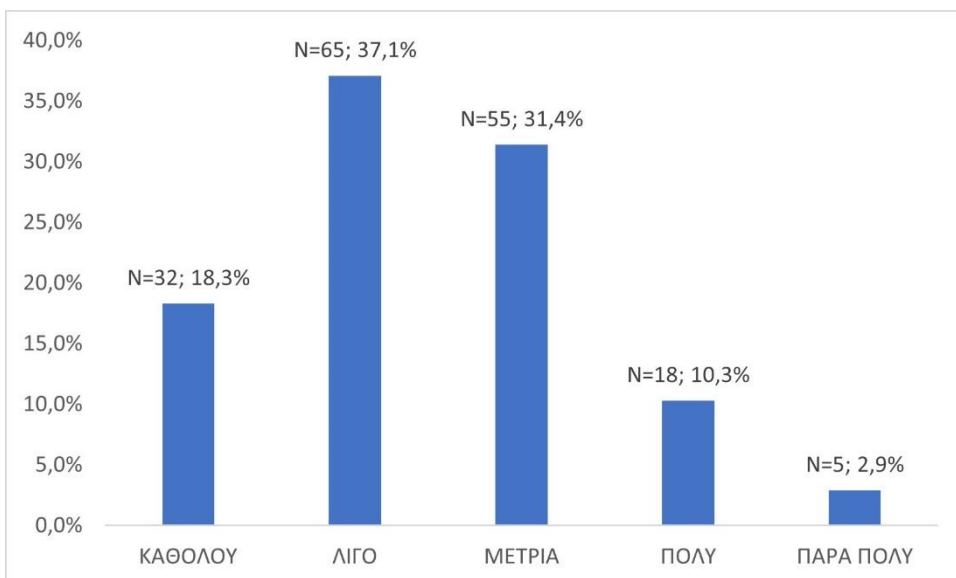
Ως προς την οικογενειακή κατάσταση το 72,6% (N=127) απάντησε άγαμος (**Ερώτηση 4**) και η πλειοψηφία των συμμετεχόντων προέρχονταν από περιοχές της Δυτικής Ελλάδας, της Ηπείρου και της Κεντρικής Μακεδονίας (**Ερώτηση 5 - διάγραμμα 3**).

Διάγραμμα 3 Προερχόμενη περιφερειακή ενότητα συμμετεχόντων

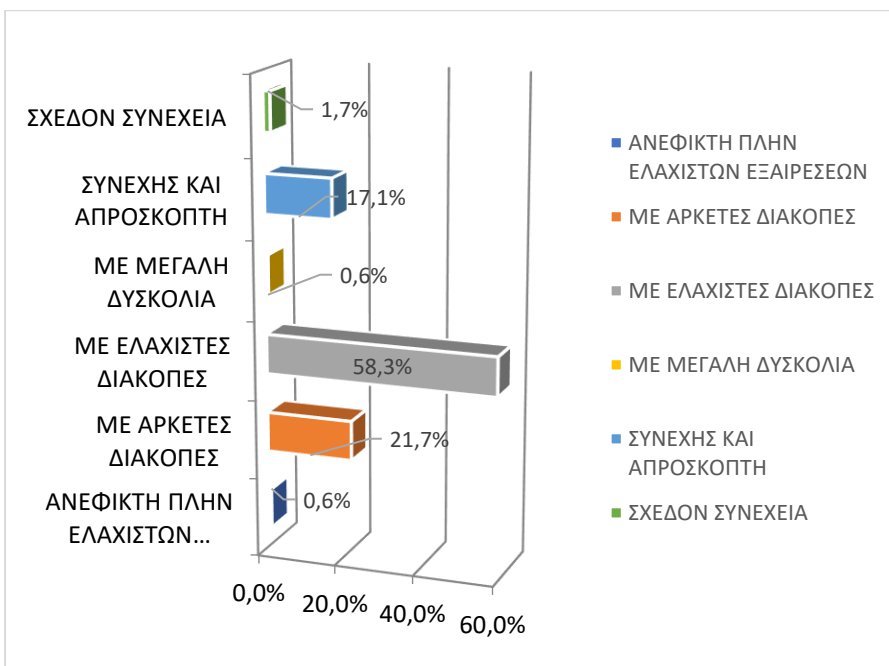
B. Προσβασιμότητα των φοιτητών - σπουδαστών στη χρήση ψηφιακών εργαλείων

Αξιολογώντας γενικά αν οι συμμετέχοντες αντιμετώπισαν δυσκολίες κατά την διάρκεια παρακολούθησης και συμμετοχής τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση παρατηρήθηκε ότι η δυσκολία ήταν από μέτρια έως και ελάχιστη στην πλειοψηφία των φοιτητών, συμπεραίνοντας ότι οι συμμετέχοντες εξοικειώθηκαν αμέσως στον νέο τρόπο διδασκαλίας (Ερώτηση 6 – διάγραμμα 4).

Διάγραμμα 4 Βαθμός δυσκολίας κατά την διάρκεια παρακολούθησης και συμμετοχής τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

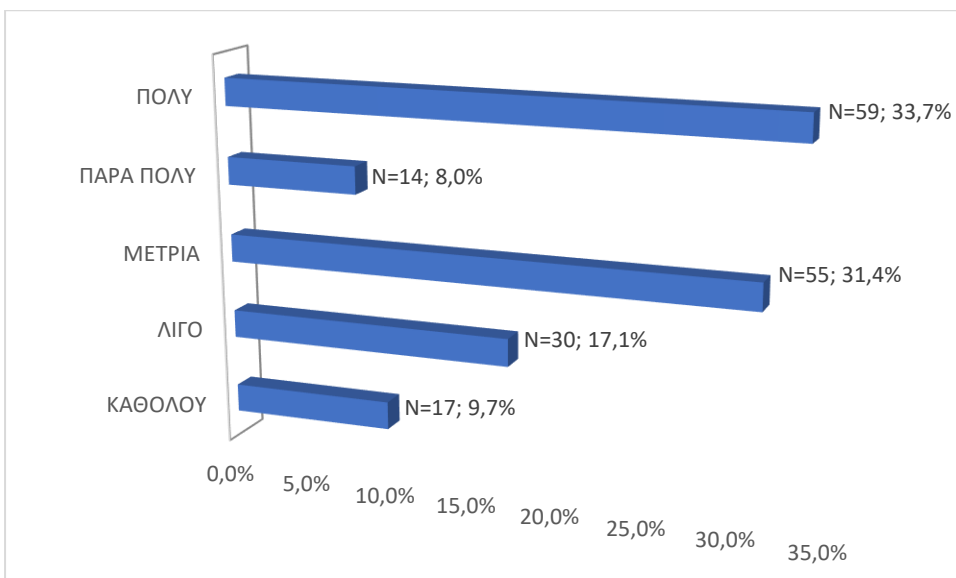
Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των συμμετεχόντων ένα σημαντικό θέμα επίλυσης κατά την διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης τους ήταν η σύνδεση τους στο διαδίκτυο. Συγκεκριμένα στο 21,7% (N=38) των ερωτηθέντων η σύνδεση στο διαδίκτυο πραγματοποιούνταν με αρκετές διακοπές, στο 58,3% (N=102) με ελάχιστες διακοπές, το 17,1% (N=30) αντιμετώπιζε συνεχής και απρόσκοπτη διακοπή, και μόλις στο 1,7% (N=3) σχεδόν συνέχεια και στο 0,6% ήταν ανέφικτη η σύνδεση πλην ελαχίστων εξαιρέσεων (**Ερώτηση 7 – διάγραμμα 5**).

Διάγραμμα 5 Σύνδεση στο διαδίκτυο κατά την διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Επιπρόσθετα το 60,6% (N=106) των ερωτηθέντων συνδέονταν στα μαθήματα μέσω φορητού υπολογιστή, το 22,9% (N=40) μέσω σταθερού υπολογιστή και το 16,6% (N=29) μέσω κινητού τηλεφώνου (**Ερώτηση 8**).

Το 33,7% (N=59) έμειναν πολύ ικανοποιημένοι από τις παροχές υποστήριξης και ενημέρωσης για την εύκολη προσαρμογή τους στην έκτακτη εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης λόγω πανδημίας, από το διοικητικό προσωπικό του τμήματος που φοιτούσαν, το 31,4% (N=55) μέτρια ικανοποίηση και ένα σημαντικό ποσοστό 9,7% (N=17) ήταν δυσαρεστημένο από την όλη υποστήριξη τους (**Ερώτηση 9 – διάγραμμα 6**).

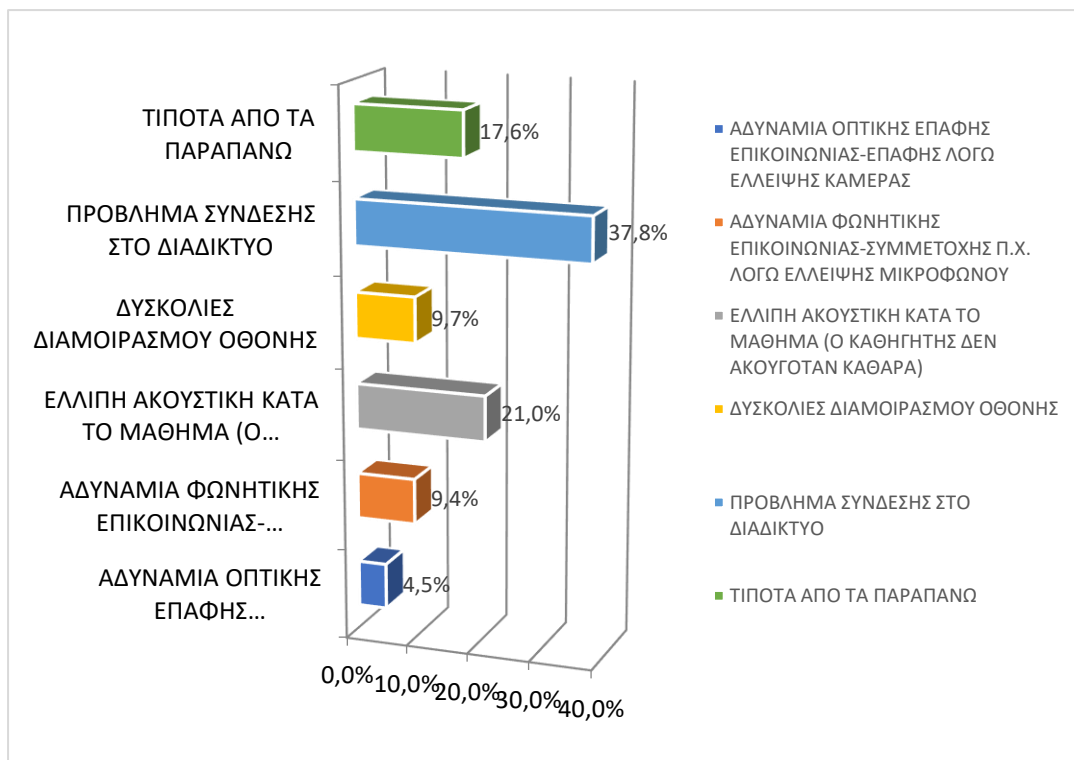
Διάγραμμα 6 Βαθμός ικανοποίησης από τις παροχές υποστήριξης και ενημέρωσης για την εύκολη προσαρμογή τους στην έκτακτη εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης λόγω πανδημίας, από το διοικητικό προσωπικό του τμήματος

Γ. Ο βαθμός ετοιμότητας της εκπαιδευτικής κοινότητας να ανταποκριθεί στην ολιστική εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Στο σύνολο των ερωτηθέντων μόλις το 0,6% (N=1) και το 3,4% (N=6) έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες όπως κινητικές δυσκολίες και μαθησιακές δυσκολίες (δυσλεξία, δυσγραφία, ΔΕΠΥ) αντίστοιχα (**Ερώτηση 10**). Στην **ερώτηση 11** “αν έκαναν χρήση ειδικής υποστηρικτικής τεχνολογίας” από τους 7 συμμετέχοντες, ο συμμετέχων με κινητικές δυσκολίες υποστήριξε ότι έκανε χρήση της μεγέθυνσης της οθόνης, ενώ 4 άτομα με μαθησιακές δυσκολίες απάντησαν ότι δεν υπήρχε διαθέσιμη υποστηρικτική τεχνολογία, 1 άτομο χρήση τεχνολογίας ανάγνωσης οθόνης και 1 άτομο απάντησε άλλο.

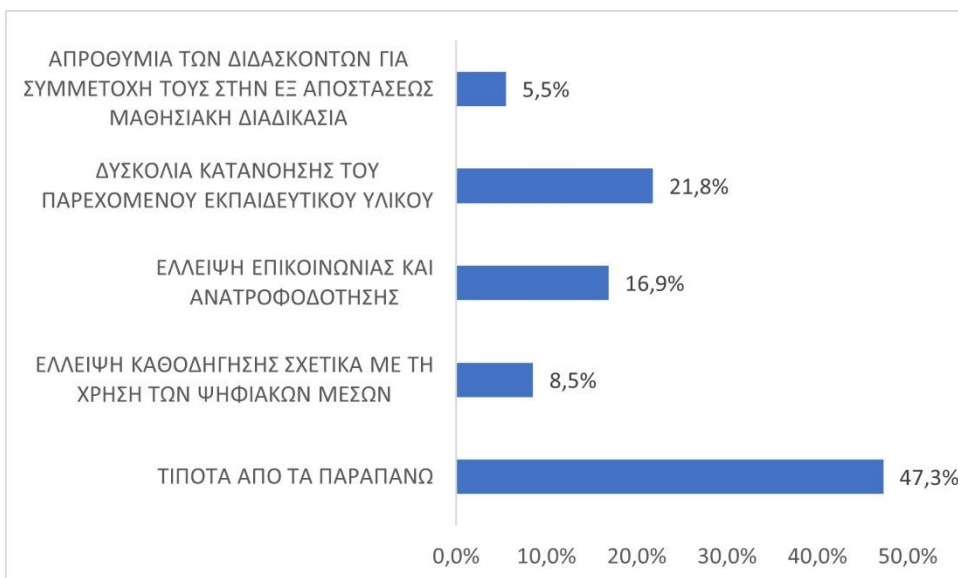
Στην ερώτηση που αναφερόταν τι είδους προβλήματα αντιμετώπισαν οι ερωτηθέντες κατά τη διάρκεια παρακολούθησης των on line μαθημάτων το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε προβλήματα σύνδεσης στο διαδίκτυο (37,8%), ακολουθεί το 21,0% όπου αναφέρθηκαν στην ελλιπή ακουστική κατά το μάθημα (ο καθηγητής δεν ακουγόταν καθαρά), το 9,7% στις δυσκολίες διαμοιρασμού οθόνης, το 9,4% αδυναμία φωνητικής επικοινωνίας-

συμμετοχής π.χ. λόγω έλλειψης μικροφώνου, το 4,5% αδυναμία οπτικής επαφής επικοινωνίας - επαφής λόγω έλλειψης κάμερας και το 17,6% δεν αντιμετώπισε καμιά δυσκολία (Ερώτηση 12 – διάγραμμα 7).

Διάγραμμα 7 Είδη προβλημάτων που αντιμετώπισαν οι ερωτηθέντες κατά τη διάρκεια παρακολούθησης των on line μαθημάτων

Αναφορικά στην αλληλεπίδραση και επικοινωνία με τους καθηγητές/εκπαιδευτές (Ερώτηση 13) το 5,5% των συμμετεχόντων παρατήρησαν “απροθυμία των διδασκόντων για συμμετοχή στην εξ αποστάσεως μαθησιακή διαδικασία”, το 21,8% “δυσκολία κατανόησης του παρεχόμενου εκπαιδευτικού υλικού”, το 16,9% “έλλειψη επικοινωνίας και ανατροφοδότησης”, το 8,5% “έλλειψη καθοδήγησης σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών μέσων”, ενώ το 47,3% απάντησε τίποτα από τα παραπάνω (διάγραμμα 8).

Διάγραμμα 8 Αλληλεπίδραση και επικοινωνία με τους καθηγητές/εκπαιδευτές

Όσον αφορά την άποψη των ερωτηθέντων για το αν οι καθηγητές/ εκπαιδευτές ήταν κατάρτισμένοι για τη νέα ψηφιακή εποχή (**Ερώτηση 14**) το 35,5% ισχυρίστηκε ότι ήταν σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό έτοιμοι και κατάρτισμένοι, το 26,5% ότι οι εκπαιδευτές έδειχναν σε μεγάλο ποσοστό κατανόηση στις όποιες οικογενειακές απαιτήσεις είχαν οι σπουδαστές, το 11,9% ισχυρίστηκε ότι οι καθηγητές ήταν κατά βάσει απροετοίμαστοι στον σχεδιασμό των διδακτικών ενοτήτων της εξ αποστάσεως διδασκαλίας, το 17,1% απάντησε ότι οι καθηγητές αντιμετώπισαν κατά μέσο όρο δυσκολία στη χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας και ένα 5,2% τόνισε ότι οι εκπαιδευτές τους δεν είχαν επαρκείς γνώσεις της ψηφιακής τεχνολογίας (**Πίνακας 1**).

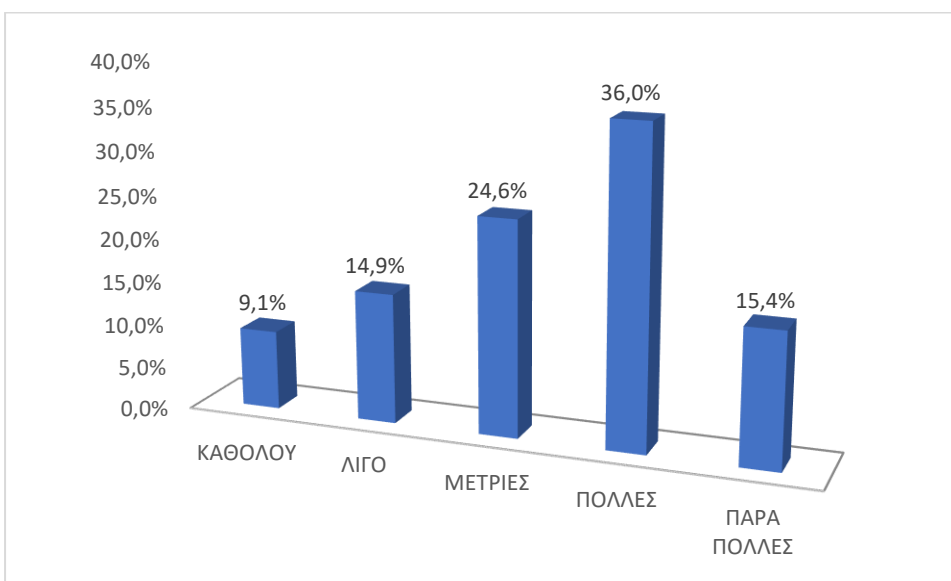
<i>Ερώτηση 14. Οι καθηγητές/εκπαιδευτές κατά την άποψη σας ήταν κατάρτισμένοι για τη νέα ψηφιακή εποχή;</i>	Ποσοστό
Αντιμετώπισαν κατά μέσο όρο δυσκολία στη χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας	17,1%
Δεν είχαν επαρκείς γνώσεις της ψηφιακής τεχνολογίας κατά μεγάλο ποσοστό	5,2%
Είχαν σε μεγάλο βαθμό ελλιπή οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού	3,3%

Έδειξαν σε μεγάλο ποσοστό κατανόηση στις όποιες οικογενειακές απαιτήσεις (π.χ. φροντίδα παιδιών, υπερήλικων μελών της οικογένειας)	26,5%
Ήταν κατά βάσει απροετοίμαστοι στον σχεδιασμό των διδακτικών ενοτήτων της εξ αποστάσεως διδασκαλίας	11,9%
Ήταν καθόλα έτοιμοι και καταρτισμένοι για τη νέα ψηφιακή εποχή	0,5%
Ήταν σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό έτοιμοι και καταρτισμένοι για τη νέα ψηφιακή εποχή	35,5%

Πίνακας 1 Άποψη των ερωτηθέντων για το αν οι καθηγητές/ εκπαιδευτές ήταν καταρτισμένοι για τη νέα ψηφιακή εποχή

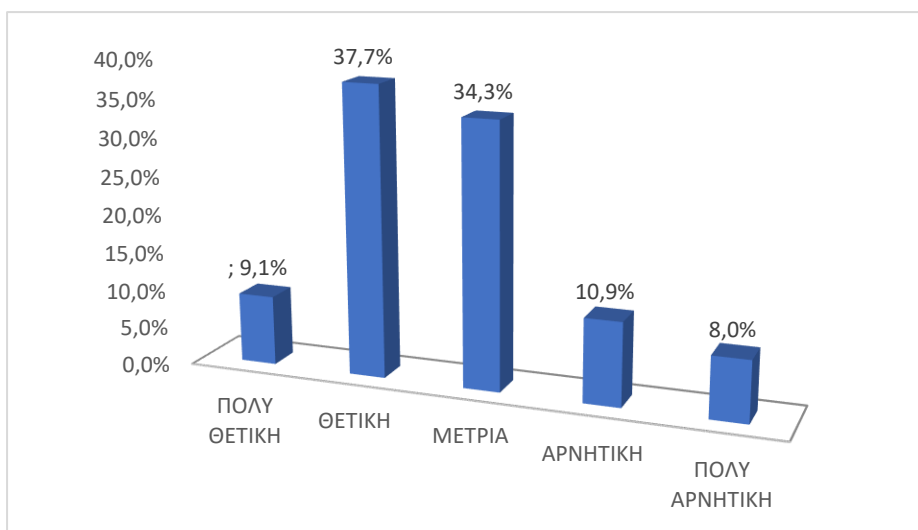
Δ. Η δυνατότητα εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο μέλλον

Σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων, το 36,0% απάντησε ότι η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην μετά πανδημίας εποχή έχει πολλές προοπτικές, ενώ το 9,1% απάντησε ότι δεν υπάρχουν προοπτικές (**Ερώτηση 15 – διάγραμμα 9**).

Διάγραμμα 9 Άποψη των ερωτηθέντων για τις προοπτικές της εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην μετά πανδημίας εποχή

Η προσωπική εμπειρία από την ενεργό παρακολούθηση και την συμμετοχή των σπουδαστών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ήταν σε μεγάλο ποσοστό θετική 37,7% (N=66). Ακολουθεί μέτρια εμπειρία στο 34,3% των σπουδαστών (**Ερώτηση 16 – διάγραμμα 10**).

Διάγραμμα 10 Η προσωπική εμπειρία από την ενεργό παρακολούθηση και την συμμετοχή των σπουδαστών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Οι κυριότεροι παράγοντες για την αρνητική εμπειρία από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση οφείλεται σύμφωνα με το 29,4% των συμμετεχόντων στην αντιμετώπιση δυσκολιών συγκέντρωσης κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης των μαθημάτων, το 28,9% ανέφερε στην κουραστική και επίμονη πολύωρη παραμονή μπροστά στην οθόνη. Το 19,6% των ερωτηθέντων ένιωθε μοναξιά και απομόνωση με αυτό το τρόπο διδασκαλίας, ενώ το 16,2% παρατήρησε ότι η διαδικασία αυτή είναι εξουθενωτική (**Ερώτηση 17 – Πίνακας 2**).

<i>17. Εάν η εμπειρία που αποκτήσατε από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι αρνητική, ποιοι είναι οι παράγοντες που διαδραμάτισαν αρνητικό ρόλο;</i>	Ποσοστό
Αντιμετώπισατε δυσκολίες συγκέντρωσης στη διάρκεια της παρακολούθησης των μαθημάτων	29,4%
Ήταν πολύ κουραστική και επίμονη η πολύωρη παραμονή σας μπροστά σε μια οθόνη	28,9%

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση διατάραξε την οικογενειακή και προσωπική σας ζωή	5,9%
Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ήταν εξουθενωτική	16,2%
Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σας δημιούργησε αισθήματα μοναξιάς και απομόνωσης	19,6%

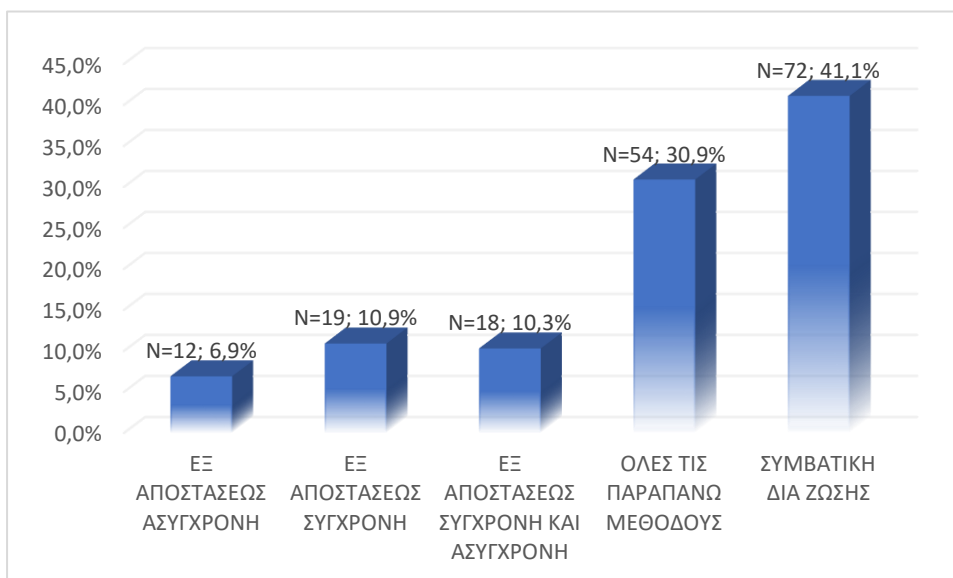
Πίνακας 2 Οι κυριότεροι παράγοντες για την αρνητική εμπειρία από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Ενώ οι κυριότεροι παράγοντες για την θετική εμπειρία από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση οφείλονται στο 36,6% των συμμετεχόντων στο ότι βρίσκονταν στον προσωπικό τους χώρο και ένιωθαν άνετα, το 24,0% ανέφερε ότι έκαναν παράλληλες δραστηριότητες κατά την παρακολούθηση των μαθημάτων και το 18,5% υποστήριξε ότι ήταν πιο συνεπείς στις παρουσίες και τη συμμετοχή σας στα μαθήματα. Το 13,7% των ερωτηθέντων απάντησε ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σας μετέδωσε ένα αίσθημα ελευθερίας, ενώ το 7,9% υποστήριξε ότι με αυτό το τρόπο διδασκαλίας του παρέχετε δυνατότητα εξατομικευμένης μάθησης (**Ερώτηση 18 – Πίνακας 3**).

<i>18. Εάν η εμπειρία που αποκτήσατε από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι θετική, ποιοι είναι οι παράγοντες που διαδραμάτισαν θετικό ρόλο;</i>	Ποσοστό
Βρισκόσασταν στον προσωπικό σας χώρο και νιώθατε πιο άνετα	36,6%
Ήσασταν πιο συνεπείς στις παρουσίες και τη συμμετοχή σας στα μαθήματα	18,5%
Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σας μετέδωσε ένα αίσθημα ελευθερίας	13,0%
Παροχή δυνατότητας εξατομικευμένης μάθησης	7,9%
Κάνατε παράλληλες δραστηριότητες κατά την παρακολούθηση των μαθημάτων	24,0%

Πίνακας 3 Οι κυριότεροι παράγοντες για τη θετική εμπειρία από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Τέλος στην **ερώτηση 19** που αναφερόταν στην προτίμηση των ερωτηθέντων στις μεθόδους διδασκαλίας η πλειοψηφία 41,1% (N=72) προτιμά την συμβατική δια ζώσης εκπαίδευση και το 30,9% (N=54) την εξ αποστάσεως σύγχρονη και ασύγχρονη (**διάγραμμα 11**).

Διάγραμμα 11 Προτίμηση μεθόδου διδασκαλίας

5.3.2 Μέρος Β. Στατιστική συμπερασματολογία

Μελετήθηκε κατά πόσο συσχετίζεται η ηλικία και το εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτηθέντων στο επίπεδο δυσκολίας που αντιμετώπισαν κατά την διάρκεια παρακολούθησης και συμμετοχής τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Ερώτηση 6), στο αν πιστεύουν ότι η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην μετά πανδημίας εποχή έχει προοπτικές (Ερώτηση 15), στην προσωπική εμπειρία που αποκόμισαν από την ενεργό παρακολούθηση και την συμμετοχή των σπουδαστών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Ερώτηση 16) και στην προτίμηση τους σε κάποια διδακτική μέθοδο (Ερώτηση 19). Ακολουθούν τα αποτελέσματα από το Spearman's Correlation Test.

Από την ανάλυση, παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και της ερώτησης 6 ($p < 0,001$, $R=-0,277$). Πιο συγκεκριμένα οι μικρότεροι σε ηλικία έναντι των μεγαλύτερων αντιμετώπισαν λιγότερες δυσκολίες κατά την διάρκεια παρακολούθησης και συμμετοχής τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ίσως αυτό να οφείλεται στην εξοικείωση με νέα μέσα εκπαίδευσης των μικρότερων σε ηλικία συμμετεχόντων (Πίνακας 4). Στατιστικά σημαντική συσχέτιση παρατηρήθηκε και μεταξύ των ηλικιακών ομάδων και της ερώτησης 15 ($p < 0,001$, $R=0,362$). Αυτό δείχνει ότι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία πιστεύουν περισσότερο έναντι των νεότερων ότι η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην μετά πανδημίας εποχή έχει προοπτικές (Πίνακας 5).

Correlations			6. Αντιμετώπισατε δυσκολίες κατά τη διάρκεια παρακολούθησης και συμμετοχής σας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση;
Spearman's rho	2. Ηλικία	Correlation Coefficient	-0,277**
		Sig. (2-tailed)	<0,001
		N	175

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πίνακας 4 Συσχέτιση των μεταβλητών: «2. Ηλικία» και «6. Αντιμετώπισατε δυσκολίες κατά τη διάρκεια παρακολούθησης και συμμετοχής σας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση;»

Correlations			15. Κατά την άποψη σας έχει προοπτικές η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην μετά πανδημίας εποχή;
Spearman's rho	2. Ηλικία	Correlation Coefficient	0,362**
		Sig. (2-tailed)	<0,001
		N	175

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πίνακας 5 Συσχέτιση των μεταβλητών: «2. Ηλικία» και «15. Κατά την άποψη σας έχει προοπτικές η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην μετά πανδημίας εποχή;»

Επιπλέον θετική προσωπική εμπειρία από την ενεργό παρακολούθηση και συμμετοχή στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποκόμισε η μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα σε σχέση με τους νεότερους, με στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ όλων των ηλικιακών κατηγοριών και της εμπειρίας ($p < 0,001$, $R=0,470$ – Πίνακας 6). Σύμφωνα με την ηλικιακή κατηγορία στην οποία ανήκε ο κάθε συμμετέχοντας παρατηρήθηκε και διαφορετική προτίμηση στις μεθόδους εκπαίδευσης. Οι συμμετέχοντες από 18-24 ετών προτιμούν την συμβατική δια ζώσης εκπαίδευση, ενώ μεγαλύτερες ηλικίες την εξ αποστάσεως ασύγχρονη και σύγχρονη, χωρίς να αποδειχτεί συσχέτιση ($p = 0,750$, $R=0,02$) ανάμεσα στην ηλικία και στην επιλογή μεθόδου διδασκαλίας (Εξ αποστάσεως ασύγχρονη, Εξ αποστάσεως σύγχρονη, Εξ αποστάσεως σύγχρονη και ασύγχρονη, Συμβατική δια ζώσης) (Πίνακας 7).

Correlations			16. Η προσωπική σας εμπειρία από την ενεργό παρακολούθηση και συμμετοχή σας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι;
Spearman's rho	2. Ηλικία	Correlation Coefficient	0,470**
		Sig. (2-tailed)	<0,001
		N	175

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πίνακας 6 Συσχέτιση των μεταβλητών: «2. Ηλικία» και «16. Η προσωπική σας εμπειρία από την ενεργό παρακολούθηση και συμμετοχή σας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι;»

Correlations			19. Εάν ήταν ελεύθερη η επιλογή της μεθόδου διδασκαλίας ποια από τις ακόλουθες θα επιλέγατε;
Spearman's rho	2. Ηλικία	Correlation Coefficient	,024
		Sig. (2-tailed)	,750
		N	175

Πίνακας 7 Συσχέτιση των μεταβλητών: «2. Ηλικία» και «19. Εάν ήταν ελεύθερη η επιλογή της μεθόδου διδασκαλίας ποια από τις ακόλουθες θα επιλέγατε;»

Όσον αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και οι προπτυχιακοί φοιτητές αντιμετώπισαν περισσότερες δυσκολίες κατά τη διάρκεια παρακολούθησης και συμμετοχής στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση έναντι των υπολοίπων φοιτητών με στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου εκπαίδευσης και της ερώτησης 6 ($p = 0,011$, $R = -0,191$ – Πίνακας 8).

Correlations			
			6. Αντιμετώπισατε δυσκολίες κατά τη διάρκεια παρακολούθησης και συμμετοχής σας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση;
Spearman's rho	3. Εκπαιδευτικό επίπεδο	Correlation Coefficient	-0,191*
		Sig. (2-tailed)	0,011
		N	175

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Πίνακας 8 Συσχέτιση των μεταβλητών: «3. Εκπαιδευτικό επίπεδο» και «6. Αντιμετώπισατε δυσκολίες κατά τη διάρκεια παρακολούθησης και συμμετοχής σας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση;»

Επιπρόσθετα οι μεταπτυχιακοί φοιτητές και οι υποψήφιοι διδάκτορες σε υψηλότερο βαθμό θεωρούν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει πολλές προοπτικές και στην μετά πανδημία εποχή (ερώτηση 15) έναντι των προπτυχιακών φοιτητών και των σπουδαστών μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($p < 0,001$, $R = 0,334$ - Πίνακας 9). Θετική προσωπική εμπειρία από την ενεργό παρακολούθηση και συμμετοχή στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (ερώτηση 16) αποκόμισαν σε υψηλότερο βαθμό οι φοιτητές μεταπτυχιακού διπλώματος και οι υποψήφιοι διδάκτορες έναντι των υπολοίπων φοιτητών και σπουδαστών, με στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ όλων των εκπαιδευτικών επιπέδων κατηγοριών και της εμπειρίας ($p < 0,001$, $R = 0,365$ – Πίνακας 10).

Correlations

		15. Κατά την άποψη σας έχει προοπτικές η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην μετά πανδημίας εποχή;	
Spearman's rho	3. Εκπαιδευτικό επίπεδο	Correlation Coefficient	0,334**
		Sig. (2-tailed)	<0,001
		N	175

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πίνακας 9 Συσχέτιση των μεταβλητών: «3. Εκπαιδευτικό επίπεδο» και «15. Κατά την άποψη σας έχει προοπτικές η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην μετά πανδημίας εποχή;»

Correlations

		16. Η προσωπική σας εμπειρία από την ενεργό παρακολούθηση και συμμετοχή σας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι;	
Spearman's rho	3. Εκπαιδευτικό επίπεδο	Correlation Coefficient	0,365**
		Sig. (2-tailed)	<0,001
		N	175

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πίνακας 10 Συσχέτιση των μεταβλητών: «3. Εκπαιδευτικό επίπεδο» και «16. Η προσωπική σας εμπειρία από την ενεργό παρακολούθηση και συμμετοχή σας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι;»

Τέλος όσον αφορά την προτίμηση της μεθόδου εκπαίδευσης, δεν υπήρχε συσχέτιση ($p = 0,433$, $R = -0,060$) μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου και των προτιμήσεων των μεθόδων εκπαίδευσης (**Πίνακας 11**).

Correlations

19. Εάν ήταν ελεύθερη η επιλογή της μεθόδου διδασκαλίας ποια από τις ακόλουθες θα επιλέγατε;

Spearman's rho	3. Εκπαιδευτικό επίπεδο	Correlation Coefficient	-0,060
		Sig. (2-tailed)	0,433
		N	175

Πίνακας 11 Συσχέτιση των μεταβλητών: «3. Εκπαιδευτικό επίπεδο» και «19. Εάν ήταν ελεύθερη η επιλογή της μεθόδου διδασκαλίας ποια από τις ακόλουθες θα επιλέγατε;»

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Την περίοδο που κατέστη αναγκαία η εφαρμογή της εξ αποστάσεως ήρθαν στην επιφάνεια η αναγκαιότητα για οργάνωση και εφαρμογή της. Αν και μέχρι τότε είχαν γίνει πάρα πολλές έρευνες που αποδείκνυαν τη χρησιμότητά της, όλες οι προτάσεις παρέμεναν ανεφάρμοστες από τους αρμόδιους. Μόνο η αναστολή των σχολικών μονάδων, επιβαλλόμενη από την ανάγκη ανάσχεσης μετάδοσης του ιού, έφερε ταχύτατες εξελίξεις. Σε όλο τον κόσμο άμεσα ενεργοποιήθηκε η εξΑΕ. Στην Ελλάδα, χωρίς προηγουμένως να σχεδιαστεί και να οργανωθεί, έπρεπε να εφαρμοστεί. Κυρίως το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων που έχει και την ευθύνη της οργάνωσης και θεσμοθέτησης της σχολικής εξΑΕ, αλλά και εκπαιδευτικοί και εκπαιδευόμενοι, συνειδητοποίησαν την ανάγκη να συμβαδίσει η ελληνική εκπαίδευση με τους παγκόσμιους κανόνες, να εξελιχτεί και να προσαρμοστεί η ελληνική διδακτική διαδικασία σε ένα νέο ψηφιακό πλαίσιο. Οι διδασκόμενοι αποτελούν τη γενιά που μεγάλωσε με διάφορα τεχνολογικά εργαλεία, ανταποκρίθηκε ικανοποιητικά τόσο στην πλατφόρμα ασύγχρονης όσο και της σύγχρονης εκπαίδευσης, από την αρχή της εφαρμογής τους. Όμως, η πλειοψηφία δηλώνει ξεκάθαρα πως αυτό σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αντικαταστήσει το «ζωντανό» μάθημα και την τυπική διδασκαλία παρά μόνο συμπληρωματικά ή για μικρό διάστημα σε έκτακτες περιστάσεις, όπως η πρόσφατη πανδημία.

Στην παρούσα ερευνητική εργασία, στην ερώτηση σχετικά με τον Βαθμό δυσκολίας κατά τη διάρκεια παρακολούθησης και συμμετοχής τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση το μεγαλύτερο ποσοστό 37,1% απάντησε «Λίγο», Σε άλλη ερώτηση που αφορούσε τη Σύνδεση στο διαδίκτυο κατά την διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης το 58,3 απάντησαν «Με ελάχιστες διακοπές». Το 33,7% έμεινε πολύ ικανοποιημένο από τις παροχές υποστήριξης και ενημέρωσης για την εύκολη προσαρμογή του στην έκτακτη εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης λόγω πανδημίας, από το διοικητικό προσωπικό του εκάστοτε τμήματος. Όσοι φοιτητές είχαν Μαθησιακές δυσκολίες απάντησαν σε ποσοστό περίπου 57% ότι δεν υπήρχε διαθέσιμη υποστηρικτική τεχνολογία. Σε σχετική ερώτηση ως προς τον βαθμό ετοιμότητας και κατάρτισης των εκπαιδευτικών το 35,5% απάντησε ότι ήταν σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό έτοιμοι και καταρτισμένοι για τη νέα ψηφιακή εποχή. Επίσης σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων, το 36,0% απάντησε ότι η εφαρμογή

της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην μετά πανδημίας εποχή έχει πολλές προοπτικές. Γενικά η προσωπική εμπειρία από την ενεργό παρακολούθηση και την συμμετοχή των σπουδαστών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ήταν θετική κατά 37,7%. Αλλά το τελικό συμπέρασμα είναι ότι το 41,1% προτιμά τη Συμβατική Δια Ζώσης Εκπαίδευση. Επίσης από την μελέτη των απαντήσεων, προέκυψαν χρήσιμα συμπεράσματα για μια οργανωμένη ψηφιοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι φοιτητές αφορούσαν στη σύνδεση με το διαδίκτυο, στο πόσο καθαρά ακουγόταν ο καθηγητής στο online μάθημα, και στις δυσκολίες διαμοιρασμού οθόνης και παρακολούθησης του μαθήματος. Οι σημαντικότερες προκλήσεις που συνάντησαν ήταν οι εξής: οικογενειακές υποχρεώσεις, δυσκολία κατανόησης του (αναρτημένου) εκπαιδευτικού υλικού και έλλειψη επικοινωνίας και ανατροφοδότησης από τους καθηγητές.

Οι φοιτητές/σπουδαστές από την αρχή της εφαρμογής του προγράμματος της συμπληρωματικής εξΑΕ συμφωνούσαν πως επιβάλλεται το εκπαιδευτικό περιβάλλον να εκσυγχρονίζεται με τα διαθέσιμα ψηφιακά μέσα, για να καλλιεργηθεί ο τεχνολογικός αλφαριθμητισμός (Κουστουράκης & Παναγιωτακόπουλος, 2010) στη σύγχρονη ανοικτή «κοινωνία της γνώσης». Οι απόψεις τους επιβεβαιώνουν το όραμα για ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τις φιλοδοξίες της ευρωπαϊκής πολιτικής (Becta, 2008. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018) για την απόκτηση της ψηφιακής ικανότητας από το σύνολο των πολιτών, στο πλαίσιο μιας ενισχυμένης παιδαγωγικής (Μυσερλή, 2015. Φιλιπούσης, 2015). Μπορεί να μη γνωρίζουν για τη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής της κάθε χώρας αλλά κατανοούν πως η πρόσβαση στην πληροφορία πρέπει να γίνει δυναμικά και με βάση την ασφάλεια, την ισότιμη πρόσβαση και την κοινωνική συνοχή (Inamoratodos, Santos, Punie & Castañouñoz, 2016. Trucano, 2016).

Ο ηλεκτρονικός τρόπος διδασκαλίας εμπλουτίζει τις γνώσεις των μαθητευόμενων διευρύνοντας τα όριά του (Kalantzis & Cope, 2013). Μέσα από ψηφιακά και πολυμεσικά κείμενα προωθείται η διερευνητική μάθηση που αποτελεί δυναμική απάντηση στις παραδοσιακές μορφές διδασκαλίας, διαφοροποιώντας τα δεδομένα. Στη μικτή διδασκαλία με σύγχρονη και ασύγχρονη εξΑΕ ο ρόλος του φοιτητή/σπουδαστή/μαθητή γίνεται ενεργητικότερος και ο ρόλος του εκπαιδευτικού καθοδηγητικός και συνεργατικός.

Βέβαια, τα διαδικτυακά μαθήματα δεν αντικαθιστούν τη δια ζώσης εκπαίδευση ούτε γίνεται να καλύψουν την τρέχουσα ύλη, εφόσον δεν εξασφαλίζεται ότι όλοι οι μαθητευόμενοι μπορούν να τα παρακολουθήσουν, γιατί πιθανόν να μη διαθέτουν τα μέσα

ή και τις δεξιότητες, ειδικά στις μικρές τάξεις. Επισημαίνεται ο κίνδυνος να εμφανιστούν εκ νέου κοινωνικοί αποκλεισμοί και ανισότητες ανάμεσα στους μαθητές με οικονομική επιφάνεια, που έχουν στη διάθεσή τους τελειότερα τεχνολογικά μέσα και αμεσότερη πρόσβαση στην πληροφορία, συμφωνώντας με τους Σαχινίδη και Πολυχρονάκη (2009). Οι κοινωνικές και τεχνολογικές εξελίξεις απαιτούν εκπαιδευτικές αλλαγές που παρέχουν μέσα από προγράμματα σχολικής εξΑΕ αποτελεσματικότερες μαθησιακές εφαρμογές μικτής μάθησης, παρέχοντας στους μαθητές ευχάριστες και δημιουργικές ψηφιακές εμπειρίες όξυνσης της κριτικής σκέψης. Τα διαθέσιμα προηγμένα συστήματα, τα διαδραστικά εργαλεία και οι νέες υπηρεσίες διαχείρισης της μάθησης μπορούν να συνδυάσουν τη σύγχρονη και ασύγχρονη εργασία των μαθητευόμενων (Τζοβλά, 2017), προκειμένου να εξελιχθούν τόσο οι ίδιοι όσο και το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ζούμε σε μία εποχή που τα πάντα αλλάζουν συνεχώς. Συνεχείς κρίσεις που συνδέονται με πανδημίες, οικονομική ύφεση, τοπικές συγκρούσεις, φυσικές καταστροφές και πολλά άλλα από τα οποία προκαλούνται ξαφνικές αλλαγές στην κοινωνική ζωή. Αυτές οι αλλαγές είναι ικανές να διακόψουν την κανονικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η εξ αποστάσεως διδασκαλία έκτακτης ανάγκης αποτέλεσε μια λύση στα παγκόσμια ζητήματα προστασίας της υγείας των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας και αντιμετώπισε στο μέτρο του δυνατού τα τρέχοντα ζητήματα μάθησης, επικοινωνίας και εκπαίδευσης φοιτητών και σπουδαστών. Η παρούσα διπλωματική παρουσίασε την ποικιλία των θέσεων των φοιτητών και σπουδαστών για την πρωτόγνωρη εμπειρία της προσαρμογής τους στις έκτακτες συνθήκες της τηλεκπαίδευσης κατά την εφαρμογή του lockdown στην Ελλάδα αλλά και τα νοήματα και τις σημασίες που αποδίδουν σε αυτήν την εμπειρία. Οι στάσεις και οι προσλήψεις της φοιτητικής και σπουδαστικής κοινότητας θα ήταν σημαντικό να ληφθούν υπόψη στα εκπαιδευτικά πλάνα του μέλλοντος. Οι προκλήσεις που διαμορφώνονται από την ενίσχυση της ενσωμάτωσης της τεχνολογίας στην πανεπιστημιακή μάθηση μπορούν να θεωρηθούν ως ευκαιρίες για μάθηση και αναμόρφωση των παραδοσιακών ρόλων και πρακτικών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ

- Bart, O. (2011). *Participation patterns of school-aged children with and without DCD. Research in developmental disabilities, 32(4), 1323-1331.*
- Bates, A.W. (2005). *Technology, E-learning and Distance Education (2th ed).* New York: Routledge
- Baytiyeh, H. (2018). *Online learning during post-earthquake school closures. Disaster Prevention and Management: An International Journal, 27, 215–227. doi:10.1108/dpm-07-2017-0173*
- Baytiyeh, H. (2019). *Mobile Learning Technologies as a Means of Maintaining Education Delivery In Crisis Situations. International Journal of Information and Communication Technology Education, 15, 1–10. doi:10.4018/ijcte.2019070101*
- Burke, J. & Dempsey, M. (2020). *Covid-19 Practice in Primary Schools in Ireland Report.* Maynooth University, 1st April 2020.
- Cuthell, J. C. (2005). *The impact of interactive whiteboards on teaching, learning and attainment. In Society for Information Technology & Teacher Education International Conference (pp. 1353-1355).* Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
- Dublin, L. (2003). *If you only look under the street lamps. Or nine e-Learning Myths.*The e- Learning developers journal
- Durkheim, E. (1956). *Education and Sociology.* New York: Free Press.
- Fanning, K. D., & Thornton, P. L. (2004). *The age game: an interactive tool to supplement course material. American Journal of Education.*
- Fend (1980), *Theorie der Schule*
- Hargreaves, A. (2000). Mixed emotions: Teachers' perceptions of their interactions with students. *Teaching and teacher education, 16(8), 811-826.*

- Herzig, B. , Tulodziecki, (2002). *Das Subjekt in der Mediengesellschaft–Beobachtungen und pädagogische Reflexionen. Subjekt-oder Sachorientierung in der Didaktik?: aktuelle Beiträge zu einem didaktischen Grundproblem*, 5, 53.
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T. & Bond, A. (2020). The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning. *EDUCAUSE Review*, 27 March 2020.
- Holmberg B. (1988). *Growth and structure of distance education*, Croom Helm
- Huang, R., Liu, D., Tlili, A., Knyazeva, S., Chang, T. W., Zhang, X., Burgos, D., Jemni, M., Zhang, M., Zhuang, R., & Holotescu, C. (2020). *Guidance on Open Educational Practices during School Closures: Utilizing OER under COVID-19 Pandemic in line with UNESCO OER Recommendation*. Beijing: Smart Learning Institute of Beijing Normal University.
- Huang, R., Liu, D., Tlili, A., Knyazeva, S., Chang, T. W., Zhang, X., Burgos, D., Jemni, M., Zhang, M., Zhuang, R., & Holotescu, C. (2020). *Guidance on Open Educational Practices during School Closures: Utilizing OER under COVID-19 Pandemic in line with UNESCO OER Recommendation*. Beijing: Smart Learning Institute of Beijing Normal University.
- Keegan, D. (1988). On defining distance education. In D. Sewart, D. Keegan, & B. Holmberg (Eds.), *Distance education: International perspectives* (pp. 6-33). *New York: Routledge*
- Kron, A., Schul, Y., Cohen, A., & Hassin, R. R. (2010). *Feelings don't come easy: Studies on the effortful nature of feelings*. *Journal of Experimental Psychology: General*, 139(3), 520.
- Kron, F., (2012). Σοφός, Α. (Επιμ.). *Βασικές Γνώσεις Παιδαγωγικής Επιστήμης*. Αθήνα ΙΩΝ.
- MacLuhan, M., Powers, B. (1995). *The Global Village. Der Weg der Mediengesellschaft in das 21. Jahrhundert*. Paderborn: Junfermann.
- McMurtrie, B. (2020). *Preparing for Emergency Online Teaching*, *The Chronicle of Higher Education*
- Papadopoulou, M., & Smyrniou, Z. (2021). *Digital History and History Teaching in the Digital Age*.

- Peters, B. G. (1998). The Case Study. In *Comparative Politics* (pp. 137-155). Palgrave, London.
- Queen, B., & Lewis, L. (2011). *Distance Education Courses for Public Elementary and Secondary School Students: 2009-10. First Look. NCES 2012-008*. National Center for Education Statistics.
- Reimers, F. M. & Schleicher, A. (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020*. OECD
- Riley, A. W. (2004). *Evidence that school-age children can self-report on their health. Ambulatory Pediatrics*, 4(4), 371-376.
- Scheunpflug, A. (2001). *Die globale Perspektive einer Bildung für nachhaltige Entwicklung. In Bildung für nachhaltige Entwicklung* (pp. 87-99). VS Verlag für Sozialwissenschaften
- Scheunpflug, A., & Reuter, L. R. (2000). *Die Schule der Freundschaft*. Waxmann Verlag.
- Setzer, J. C., & Lewis, L. (2005). *Dual Credit and Exam-Based Courses in US Public High Schools: 2002-TAB. NCES 2005-009*. National Center for Education Statistics.
- Sofos, A. (2002). *Virtuelle Umgebungen - über die Perspektiven einer mediendidaktischen Konzeption. In Beck, Ch./ Sans, K. (Hrsg.) Evaluationsbericht: Virtuelle Lehr- und Lernumgebung aus der Sicht der AdressatInnen. (S. 22-35). Mainz: Johannes Gutenberg Universität*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

CEDEFOP (2020). Ψηφιακό χάσμα κατά τη διάρκεια του COVID-19 για τους εκπαιδευόμενους που διατρέχουν κίνδυνο πρόωρης αποχώρησης από την ΕΕΚ στην Ευρώπη.

Αθανάτου, Μ., & Υφαντόπουλος, Ν. (2021). Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19 και οι απόψεις των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. 1ο Διεθνές Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό Συνέδριο Από τον 20ο στον 21ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες

Αλεξοπούλου, Β. Ι. (2016). *Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων: Μελέτη των παραγόντων ενσωμάτωσης στην εκπαιδευτική πρακτική μέσω του μοντέλου της Τεχνολογικής Παιδαγωγικής Γνώσης Περιεχομένου.*

Αλιβίζος, Σ. Λ. (2015). *Διδασκαλία ως φαινόμενο χωροχρονικής αποπλαισίωσης και ο ρόλος των νέων και ψηφιακών Μέσων για το σχεδιασμό της. Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 11(1), 8-19.

Αναστασιάδης, Π. (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοιχτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία.*

Ζυγούρης, Φ., & Παπαδοπούλου, Σ. (2021). Η μάθηση σε ομάδες στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Δυσκολίες και Προοπτικές. 1ο Διεθνές Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό Συνέδριο Από τον 20ο στον 21ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες, (1), 637-646.

Κουρτέσης, Α. (2021). Αξιολόγηση της εφαρμογής της μεθόδου της τηλεεκπαίδευσης στις δράσεις του ΕΚΔΔΑ που υλοποιήθηκαν κατά το πρώτο χρονικό διάστημα της πανδημίας Covid-19.

Λιακοπούλου, Ε., & Σταυροπούλου, Ε. (2021). Εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο ελληνικό σχολείο κατά την περίοδο του covid-19: προβληματισμοί, δυσκολίες και αναληφθείσες ενέργειες αντιμετώπισής τους. 1ο Διεθνές Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό Συνέδριο Από τον 20ο στον 21ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες

- Λιοναράκης, Α. & Μανούσου, Ε. (2020). Σύντομη συνέντευξη του Κοσμήτορα Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, Καθηγητή στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση κ. Αντώνη Λιοναράκη, ο οποίος σκιαγραφεί τα χαρακτηριστικά και εστιάζει σε πρακτικές συμβουλές για την επιτυχημένη εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην πράξη.
- Μανούσου Ε., Χαρτοφύλακα Γ., Ιωακειμίδου Β., Παπαδημητρίου Σ., Καραγιάννη Ε. (2021). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, βασικές αρχές και εφαρμογές, Μαζικό Ανοικτό Διαδικτυακό Μάθημα (ΟΟC): Επιμόρφωση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε θέματα εκπαίδευσης από απόσταση.
- Μποτονάκη, Έ., & Δημητριάδης, Σ. (2016). *Εφαρμογή υβριδικής διδακτικής σχεδίασης σε Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 5(3B), 60-68.*
- Μωυσή, Ν. (2020). Εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μια νέα πραγματικότητα στην εκπαιδευτική διαδικασία (Master's thesis, Πανεπιστήμιο Πειραιώς).
- Σοφός, Α. & Kron, F. (2010). *Αποδοτική Διδασκαλία με Χρήση Μέσων. Από τα πρωτογενή και προσωπικά στα τεταρτογενή και ψηφιακά Μέσα. Αθήνα: Γρηγόρης*
- Σοφός, Α., Κώστας, Α. & Παράσχου, Β. (2015). *Online εξ αποστάσεως εκπαίδευση.*
- Στεργίου, Β. (2015). *Διεθνείς οργανισμοί: Εκπαιδευτική κι κοινωνική πολιτική για το παιδί, προκλήσεις και επιτεύγματα.*
- Τζιμογιάννης, Α. (2020). *Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι και Ηλεκτρονική Μάθηση: Σύγχρονες ερευνητικές τάσεις και προοπτικές. Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση,*
- Τσινάκος, Α. (2020). *Εξ Αποστάσεως Διδασκαλία: Τι είναι αυτό που γίνεται στην Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο αυτή τη στιγμή. Ανακτήθηκε στις, 2(6), 2020.*
- Τσουρέκας, Σ. (2020). *Αποτίμηση της Επείγουσας εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας (Emergency Remote Teaching) που εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια της καραντίνας του ιού COVID-19, από εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς Χαντζηπαναγιώτου, Π. (2001).*
- Η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών: Ζητήματα Οργάνωσης, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης. Αθήνα, Εκδόσεις Τυπωθήτω-Δαρδανός*

Ψηφίδου, Ρ., Κυριακοπούλου, Α., & Κατσίκης, Ι. (2021). Εξ αποστάσεως επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση κατά την πανδημία: προσαρμογές και προκλήσεις για εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτές στην Ευρώπη. 1ο Διεθνές Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό Συνέδριο Από τον 20ο στον 21ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες.

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Ec.europa.eu. (2020). Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/coronavirus-online-learning-resources_el [ανακτήθηκε 5/11/2021]

Συριόπουλος, Σ. (2020). Διαθέσιμο στο: <https://www.coe.int/en/web/education/interview-with-spyros-syropoulos-university-of-the-aegean> [ανακτήθηκε 24/10/2021]

The World Bank. (2020). World Bank Education and COVID-19. Διαθέσιμο στο <https://www.worldbank.org/en/data/interactive/2020/03/24/world-bank-education-and-covid-19> [ανακτήθηκε στις 25/9/2021]

UNESCO. (2020). Διαθέσιμο στο: <https://en.unesco.org/covid19> [ανακτήθηκε στις 27/9/2021]

EIKONA

Σχήμα 1. Εξάγωνο ανάλυσης για τη δημιουργία ηλεκτρονικών μαθησιακών περιβαλλόντων

Πηγή: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fjournals.epublishing.ekt.gr%2Findex.php%2Fopen-journal%2Farticle%2Fdownload%2F9817%2F9939&psig=AOvVaw3nwhjjU-z-ttYgkzf8qUZp&ust=1645033605652000&source=images&cd=vfe&ved=2ahUKEwjbgfjuoYL2Ah-VFNuwKHe2DDeYQr4kDegQIARBs>

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία. Τόμος 11,2015.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το ερωτηματολόγιο αυτό δημιουργήθηκε στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών με τίτλο: Ψηφιακή Καινοτομία και Διοίκηση και κατεύθυνση στο e-Government, της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης Επιχειρήσεων, του Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών.

Ο σκοπός αυτής της έρευνας είναι να παρουσιάσει τις δυσκολίες, τις προκλήσεις και τις προοπτικές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη Τριτοβάθμια και τη Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση, με μελέτη περίπτωσης τους φοιτητές τη χρονική περίοδο της πανδημίας, κατά την ενεργό τους φοίτηση μέσω χρήσης ψηφιακών εργαλείων και υπηρεσιών.

Η συμμετοχή σας είναι ανώνυμη. Παρακαλώ απαντήστε με όση περισσότερη ειλικρίνεια μπορείτε σε όλες τις ερωτήσεις.

Σας ευχαριστώ για το χρόνο σας.
Αναστασία Ντάντου

* Απαιτείται

ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ, ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ. ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΦΟΙΤΗΤΕΣ-ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ.

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ**1. 1. ΦΥΛΟ ***

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

ΑΝΔΡΑΣ

ΓΥΝΑΙΚΑ

2. 2. ΗΛΙΚΙΑ *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

18-24

25-29

30-40

41-64

3. 3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΙΕΚ, Ι.ΙΕΚ, ΚΕΚ, Σχολές κλπ.)

ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ

ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΔΙΔΑΚΤΩΡ

4. 4. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

ΑΓΑΜΟΣ

ΕΓΓΑΜΟΣ

5. 5. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΜΟΝΙΜΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ
- ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
- ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
- ΗΠΕΙΡΟΣ
- ΘΕΣΣΑΛΙΑ
- ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ
- ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ
- ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ
- ΑΤΤΙΚΗ
- ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ
- ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΙΟ
- ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
- ΚΡΗΤΗ

B. ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ-ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ

6. 6. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΤΕ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΚΑΘΟΛΟΥ
- ΛΙΓΟ
- ΜΕΤΡΙΑ
- ΠΟΛΥ
- ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

7. 7. Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΣΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΗΤΑΝ: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΣΥΝΕΧΗΣ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΚΟΠΤΗ
- ΜΕ ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ
- ΜΕ ΑΡΚΕΤΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ
- ΑΝΕΦΙΚΤΗ ΠΛΗΝ ΕΛΑΧΙΣΤΩΝ ΕΞΑΙΡΕΣΕΩΝ

8. 8. ΠΩΣ ΣΥΝΔΕΘΕΑΣΤΑΝ ΣΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΜΕΣΩ ΣΤΑΘΕΡΟΥ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ
- ΜΕΣΩ ΦΟΡΗΤΟΥ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ
- ΜΕΣΩ ΚΙΝΗΤΟΥ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ

9. 9. ΕΙΧΑΤΕ ΠΑΡΟΧΕΣ ΕΠΑΡΚΟΥΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΚΟΛΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΤΑΚΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ, ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΦΟΙΤΟΥΣΑΤΕ; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΚΑΘΟΛΟΥ
- ΛΙΓΟ
- ΜΕΤΡΙΑ
- ΠΟΛΥ
- ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

Γ. Ο ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΝΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΘΕΙ ΣΤΗΝ ΟΛΙΣΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

10. 10. ΕΧΕΤΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ; *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ (ΔΥΣΛΕΞΙΑ, ΔΥΣΓΡΑΦΙΑ, ΔΕΠΥ)
- ΚΙΝΗΤΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ
- ΤΥΦΛΟΙ/ΣΟΒΑΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΡΑΣΗΣ
- ΚΩΦΟΙ/ΣΟΒΑΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΚΟΗΣ
- ΤΙΠΟΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ

11. 11. ΕΑΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΤΕ ΝΑΙ, ΣΕ ΚΑΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΕΡΩΤΗΣΗΣ, ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΚΑΙ ΑΝ ΚΑΝΑΤΕ ΧΡΗΣΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΟΘΟΝΗΣ
- ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΟΜΙΛΙΑΣ ΣΕ ΚΕΙΜΕΝΟ
- ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΟΘΟΝΗΣ
- ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ ΔΙΑΘΕΣΙΜΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

12. 12. ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΝ LINE ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΤΕ; *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ
- ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΦΩΝΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ-ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ Π.Χ. ΛΟΓΩ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΜΙΚΡΟΦΩΝΟΥ
- ΕΛΛΙΠΗ ΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ (Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΔΕΝ ΑΚΟΥΓΟΤΑΝ ΚΑΘΑΡΑ)
- ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΟΠΤΙΚΗΣ ΕΠΑΦΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ-ΕΠΑΦΗΣ ΛΟΓΩ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΚΑΜΕΡΑΣ
- ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΔΙΑΜΟΙΡΑΣΜΟΥ ΟΘΟΝΗΣ
- ΤΙΠΟΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ

13. 13. ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ ΣΑΣ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΤΕ; *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗΣ
- ΕΛΛΕΙΨΗ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΕΣΩΝ
- ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
- ΑΠΡΟΘΥΜΙΑ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ
- ΤΙΠΟΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ

14. 14. ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ ΣΑΣ ΗΤΑΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΕΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ; *

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- ΗΤΑΝ ΣΕ ΠΟΛΥ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΒΑΘΜΟ ΕΤΟΙΜΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΕΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ
- ΕΔΕΙΧΝΑΝ ΣΕ ΜΕΓΑΛΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ (Π.Χ. ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΠΑΙΔΙΩΝ, ΥΠΕΡΗΛΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ)
- ΗΤΑΝ ΚΑΤΑ ΒΑΣΕΙ ΑΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΤΟΙ ΣΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
- ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΝ ΚΑΤΑ ΜΕΣΟ ΟΡΟ ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑΣ
- ΔΕΝ ΕΙΧΑΝ ΕΠΑΡΚΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΤΑ ΜΕΓΑΛΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
- ΕΙΧΑΝ ΣΕ ΜΕΓΑΛΟ ΒΑΘΜΟ ΕΛΛΙΠΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Δ. Η ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

15. 15. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ ΣΑΣ ΕΧΕΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗ; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΚΑΘΟΛΟΥ
- ΛΙΓΟ
- ΜΕΤΡΙΕΣ
- ΠΟΛΛΕΣ
- ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΕΣ

16. 16. Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΠΟΛΥ ΑΡΝΗΤΙΚΗ
- ΑΡΝΗΤΙΚΗ
- ΜΕΤΡΙΑ
- ΘΕΤΙΚΗ
- ΠΟΛΥ ΘΕΤΙΚΗ

17. 17. ΕΑΝ Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΠΟΥ ΑΠΟΚΤΗΣΑΤΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΗ, ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΣΑΝ ΑΡΝΗΤΙΚΟ ΡΟΛΟ;

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Η ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΗΤΑΝ ΕΞΟΥΘΕΝΩΤΙΚΗ
- Η ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΑΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΜΟΝΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗΣ
- Η ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΔΙΑΤΑΡΑΞΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΑΣ ΖΩΗ
- ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΤΕ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
- ΗΤΑΝ ΠΟΛΥ ΚΟΥΡΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΟΝΗ Η ΠΟΛΥΩΡΗ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΣΑΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΕ ΜΙΑ ΘΘΟΝΗ

18. 18. ΕΑΝ Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΠΟΥ ΑΠΟΚΤΗΣΑΤΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΘΕΤΙΚΗ, ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΣΑΝ ΘΕΤΙΚΟ ΡΟΛΟ;

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

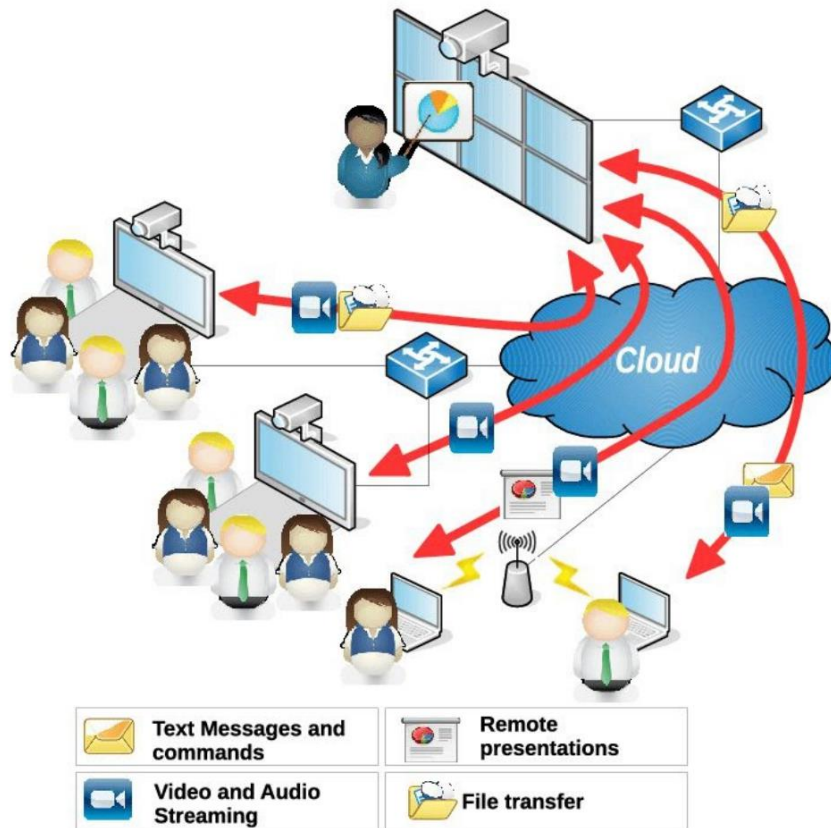
- ΚΑΝΑΤΕ ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
- Η ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΑΣ ΜΕΤΕΔΩΣΕ ΕΝΑ ΑΙΣΘΗΜΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
- ΠΑΡΟΧΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ
- ΒΡΙΣΚΟΣΑΣΤΑΝ ΣΤΟΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΑΣ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΝΙΩΘΑΤΕ ΠΙΟ ΑΝΕΤΑ
- ΗΣΑΣΤΑΝ ΠΙΟ ΣΥΝΕΠΕΙΣ ΣΤΙΣ ΠΑΡΟΥΣΙΕΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ ΣΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

19. 19. ΕΑΝ ΗΤΑΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΘΑ ΕΠΙΛΕΓΑΤΕ; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ
- ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΑΣΥΓΧΡΟΝΗ
- ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ
- ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΑΙ ΑΣΥΓΧΡΟΝΗ
- ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΜΕΘΟΔΟΥΣ

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΜΟΥ!

Αυτό το περιεχόμενο δεν έχει δημιουργηθεί και δεν έχει εγκριθεί από την Google.

Google

